Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
MELCHIOR WATHELET
föredraget den 26 november 2015 [1]

Målen C-613/13 P, C-609/13 P, C-625/13 P, C-636/13 P och C-644/13 P

Europeiska kommissionen
mot
Keramag Keramische Werke GmbH m.fl.
(C-613/13 P)
och
Duravit AG m.fl.
mot
Europeiska kommissionen (C-609/13 P)
och
Villeroy & Boch AG
mot
Europeiska kommissionen (C-625/13 P)
och
Roca Sanitario SA
mot
Europeiska kommissionen (C 636/13 P)
och
Villeroy & Boch SAS
mot

Europeiska kommissionen (C-644/13 P)

”Överklaganden — Konkurrensbegränsande samverkan — De belgiska, tyska, franska, italienska, nederländska och österrikiska marknaderna för badrumsutrustning — Samordning av försäljningspriserna och utbyte av känsliga affärsuppgifter — Motsägelser mellan tribunalens parallella domar — Böter — Överträdelsens allvar — Icke-diskriminering”

1. I detta förslag till avgörande kommer jag att gemensamt pröva de överklaganden [2] som för det första ingivits av Europeiska kommissionen [3] mot tribunalens dom Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, EU:T:2013:457, nedan kallad domen Keramag), för det andra av Duravit AG, Duravit SA och Duravit BeLux SPRL/BVBA [4] mot domen Duravit m.fl./kommissionen (T-364/10, EU:T:2013:477, nedan kallad domen Duravit), för det tredje av Villeroy

1 — Originalspråk: franska.
2 — Se punkt 5 i detta förslag till avgörande.
3 — Det rör sig om målet kommissionen/Keramag Keramische Werke m.fl. (C-613/13 P).
4 — Nedan kallad Duravit m.fl. Det är fråga om målet Duravit m.fl./kommissionen (C-609/13 P).

& Boch AG[5], och, för det fjärde av Villeroy & Boch SAS[6] mot domen Villeroy & Boch Austria m.fl./kommissionen (T-373/10, T-374/10, T-382/10 och T-402/10, EU:T:2013:455, nedan kallad domen Villeroy & Boch Austria), och för det femte av Roca Sanitario, SA[7] mot domen Roca Sanitario/kommissionen (T-408/10, EU:T:2013:440, nedan kallad domen Roca Sanitario).

2. Ovannämnda domar avsåg kommissionens beslut K(2010) 4185 slutlig av den 23 juni 2010 om ett förfarande enligt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet[8] (ärende COMP/39092 – Badrumsutrustning) (nedan kallat det angripna beslutet).

3. Genom det angripna beslutet ålade kommissionen 17 tillverkare av badrumsutrustning böter som sammanlagt uppgick till mer än 622 miljoner euro för att de deltagit i en enda, fortlöpande överträdelse av konkurrenslagstiftningen inom badrumsutrustningsbranschen. Kommissionen har anfört att företagen regelbundet deltog i konkurrensbegränsande möten under olika perioder mellan den 16 oktober 1992 och den 9 november 2004 i Tyskland, Österrike, Belgien Frankrike, Italien och Nederländerna. Kommissionen slog fast att en samordning av årliga prishöjningar och andra aspekter av prissättningen samt utlämnande och utbyte av känslig affärsinformation mellan företagen utgör en kartell. Enligt kommissionen berördes följande produkter av denna överträdelse: kranar, duschväggar med tillbehör samt sanitetsporslin (nedan kallade de tre produktgrupperna).

4. De domar som tribunalen meddelade i olika mål avseende det angripna beslutet har lett till inte mindre än 14 överklaganden vid domstolen.[9]

5. I enlighet med domstolens begäran och såsom anförts ovan i punkt 1 kommer jag i förevarande förslag till avgörande att fokusera på två grunder som utgör utgångspunkten för fem av dessa fjorton överklaganden. I dessa två grunder har å ena sidan de motstridiga bedömningar som förekommer i vissa av tribunalens domar ifrågasatts,[10] och, å andra sidan, huruvida tribunalen utövat sin obegränsade behörighet korrekt.[11] Det råder således ingen tvekan om att detta förslag till avgörande även kan bringa klarhet för domstolen inom ramen för andra mål om överklagande i vilka liknande frågor uppkommer.

I – Bakgrund till tvisterna och det angripna beslutet

6. Det har redogjorts för bakgrunden till respektive tvist i punkterna 1–26 i domen Keramag, i punkterna 1–25 i domen Duravit, i punkterna 1–19 i domen Villeroy & Boch Austria och i punkterna 1– 28 i domen Roca Sanitario. Denna kan sammanfattas enligt följande:

7. Genom det angripna beslutet fastställde kommissionen en överträdelse av artikel 101.1 FEUF inom branschen för badrumsutrustning.

5 — Närmare bestämt målet Villeroy & Boch AG/kommissionen (C-625/13 P).

6 — Det vill säga målet Villeroy & Boch SAS/kommissionen (C-644/13 P).

7 — Det rör sig om målet Roca Sanitario/kommissionen (C-636/13 P).

8 — I detta förslag till avgörande kommer jag nedan enbart hänvisa till artikel 101 FEUF.

9 — Närmare bestämt följande mål: C-604/13 P, C-609/13 P, C-611/13 P, C-613/13 P, C-614/13 P, C-618/13 P, C-619/13 P, C-625/13 P, C-626/13 P, C-636/13 P, C-637/13 P, C-638/13 P, C-642/13 P och C-644/13 P.

10 — I målet kommissionen/Keramag Keramische Werke m.fl. (C-613/13 P), andra, tredje och femte delen av kommissionen första grund, och den andra grunden som framfördes av Keramag m.fl. i dess anslutningsöverklagande, i målet Duravit m.fl./kommissionen (C-609/13 P), den tredje grunden, i målet Villeroy & Boch AG/kommissionen (C-625/13 P), den första grunden och den andra delen av den andra grunden och slutligen i målet Villeroy & Boch SAS/kommissionen (C-644/13 P), den första och den andra grunden.

11 — Den första delen av den andra grunden i målet Roca Sanitario/kommissionen (C-636/13 P).

8. Den 15 juli 2004 informerade Masco Corp och dess dotterbolag, däribland Hansgrohe AG, som tillverkar kranar, och Hüppe GmbH, som tillverkar duschväggar, kommissionen om att det förekom ett konkurrensbegränsande samarbete inom badrumsutrustningsbranschen. De ansökte om att få immunitet mot böter,[12] eller, för det fall immunitet inte kunde beviljas, nedsättning av bötesbeloppen. Den 2 mars 2005 antog kommissionen ett beslut om villkorad immunitet mot böter till förmån för Masco Corp.

9. Den 9 och den 10 november 2004 genomförde kommissionen oanmälda inspektioner i lokalerna hos flera bolag och nationella branschorganisationer inom branschen för badrumsutrustning. Mellan den 15 november 2005 och den 16 maj 2006 skickade kommissionen skrivelser med begäran om upplysningar till flera bolag och sammanslutningar. Mellan den 15 november 2004 och den 20 januari 2006 ansökte ett antal företag om att beviljas immunitet mot böter eller nedsättning av böter.

10. Den 26 mars 2007 antog kommissionen ett meddelande om invändningar (nedan kallat meddelande om invändningar), vilket delgavs flera företag, däribland sökandena i förevarande förfaranden om överklagande.

11. Ett muntligt hörande ägde rum den 12–14 november 2007, vid vilket sökandena deltog.

12. Den 9 juli 2009 skickade kommissionen en skrivelse till flera bolag, däribland vissa av sökandena i förevarande mål om överklagande, i vilken den redogjorde för de faktiska omständigheterna och framhöll viss bevisning som den avsåg lägga till grund för det slutliga beslutet. Mellan den 19 juni 2009 och den 8 mars 2010 skickade kommissionen skrivelser med begäran om ytterligare upplysningar till flera bolag.

13. Den 23 juni 2010 antog kommissionen det angripna beslutet.

14. Vid fastställandet av det bötesbelopp som varje företag skulle åläggas grundade sig kommissionen på riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning (EG) nr 1/2003 (EUT C 210, 2006, s. 2) (nedan kallade 2006 års riktlinjer). Kommissionen fastställde grundbeloppet för böterna och angav att den grundade sin beräkning på respektive företags försäljning per medlemsstat, multiplicerat med det antal år som företaget deltagit i den konstaterade överträdelsen i varje medlemsstat för den berörda produktgruppen. Kommissionen beaktade härigenom att vissa företag bedriver sin verksamhet enbart i vissa medlemsstater eller enbart inom en (eller två) av de tre produktgrupperna.

A – De böter som ålagts Keramag m.fl.

15. När det gäller överträdelsens allvar fastställde kommissionen koefficienten till 15 procent. Kommissionen beaktade härvid fyra olika kriterier, nämligen de sammanlagda marknadsandelarna, överträdelsens art, den geografiska omfattningen och om överträdelsen genomförts eller ej.

16. Utöver den multiplikationsfaktor som fastställdes med hänsyn till hur länge överträdelsen hade pågått beslutade kommissionen - för att avskräcka de aktuella företagen från att på nytt börja delta i sådana samordnade förfaranden som de som det angripna beslutet avser - att höja böternas grundbelopp med 15 procent.

12 — Enligt kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 45, 2002, s. 3) (nedan kallat 2002 års meddelande om samarbete).

17. Efter att ha fastställt grundbeloppet prövade kommissionen om det förelåg försvårande eller förmildrande omständigheter som kunde motivera en justering av grundbeloppet. Kommissionen konstaterade att det varken förelåg någon försvårande eller förmildrande omständighet och ålade, med tillämpning av taket på 10 procent, Keramag Keramische Werke GmbH m.fl. (nedan kallade Keramag m.fl.) att betala böter på 57 690 000 euro (artikel 2.7 i det angripna beslutet).

B – De böter som ålagts Duravit m.fl.

18. När det gäller överträdelsens allvar fastställde kommissionen koefficienten till 15 procent. Kommissionen beaktade härvid fyra kriterier, nämligen de sammanlagda marknadsandelarna, överträdelsens art, den geografiska omfattningen och om överträdelsen genomförts eller ej. Utöver den multiplikationsfaktor som fastställdes med hänsyn till hur länge överträdelsen hade pågått beslutade kommissionen - för att avskräcka de aktuella företagen från att på nytt börja delta i sådana samordnade förfaranden som de som det angripna beslutet avser - att höja grundbeloppet för böterna med 15 procent.

19. Efter att ha fastställt grundbeloppet konstaterade kommissionen att det varken förelåg någon försvårande eller förmildrande omständighet och ålade, med tillämpning av taket på 10 procent, Duravit m.fl. att betala böter på 29 266 325 euro (artikel 2 i det angripna beslutet).

C – De böter som ålagts Villeroy & Boch AG och Villeroy & Boch France

20. I artikel 1.1 i det angripna beslutet ålade kommissionen Villeroy & Boch AG böter med anledning av att företaget deltagit i en enda överträdelse från den 28 september 1994 till den 9 november 2004 och dess dotterbolag Villeroy & Boch Austria GmbH (nedan kallat Villeroy & Boch Österrike), Villeroy & Boch Belgium och Villeroy & Boch SAS (nedan kallat Villeroy & Boch Frankrike) med anledning av deras deltagande i samma överträdelse från den 12 oktober 1994 till tidigast den 9 november 2004.

21. Genom artikel 2.8 i det angripna beslutet ålade kommissionen för det första Villeroy & Boch att betala böter med 54 436 347 euro, för det andra böter med 6 083 604 euro, för vars betalning det skulle svara solidariskt med Villeroy & Boch och Villeroy & Boch Österrike, för det tredje böter med 2 942 608 euro, för vars betalning det skulle svara solidariskt med Villeroy & Boch och Villeroy & Boch Belgium, och för det fjärde böter med 8 068 441 euro, för vars betalning det skulle svara solidariskt med Villeroy & Boch och Villeroy & Boch France. Det totala bötesbelopp som ålades Villeroy & Boch AG och dess dotterbolag uppgick således till 71 531 000 euro.

D – De böter som ålagts Roca Sanitario

22. Kommissionen konstaterade i artikel 1.3 i det angripna beslutet att Roca Sanitario och dess två berörda dotterbolag hade åsidosatt artikel 101.1 FEUF genom att delta i ett fortlöpande avtal eller i samordnade förfaranden inom sektorn för badrumsutrustning i Frankrike och Österrike.

23. Genom artikel 2.4 i det angripna beslutet ålade kommissionen Roca Sanitario böter med 17 700 000 euro, för vars betalning det skulle svara solidariskt med Laufen Austria och böter med 6 700 000 euro, för vars betalning det skulle svara solidariskt med Roca Frankrike. För övrigt ålade kommissionen Laufen Austria böter med 14 300 000 euro, för vars betalning det skulle svara individuellt, med anledning av bolagets deltagande i överträdelsen under den period som föregick Roca Sanitarios förvärv av Laufen-koncernen.

II – Förfarandet vid tribunalen och de överklagade domarna

A – Keramag m.fl.

24. Den 8 september 2010 väckte Keramag m.fl. talan om ogiltigförklaring av det angripna beslutet (målen T-379/10 och T-381/10). I mål T-379/10 åberopades sju grunder och i mål T-381/10 nio grunder.

25. Tribunalen underkände större delen av de grunder som hade åberopats men biföll talan såvitt avser den första delen av den tredje grunden som Keramag m.fl. åberopat i mål T-381/10.[13] Tribunalen fann att kommissionen felaktigt hade konstaterat dels att bolagen Allia SAS och Produits Céramiques de Touraine SA (PCT) hade deltagit i en överträdelse, dels att bolaget Pozzi Ginori hade deltagit i överträdelsen mellan den 10 mars 1996 och den 14 september 2001, trots att det enbart i tillräcklig utsträckning hade styrkts att sistnämnda bolag hade deltagit mellan den 14 maj 1996 och den 9 mars 2001, och ogiltigförklarade den berörda delen av artikel 1.1 punkt 6 i det angripna beslutet.

26. Vad gäller nedsättningen av böterna beaktande tribunalen att den tredje grunden som framförts av Keramag m.fl. delvis bifallits och ogiltigförklarade artikel 2.7 i det angripna beslutet ”i den del det sammalagda bötesbeloppet som åläggs … överskrider 50 580 701 euro” (punkt 2 i skälen), vilket motsvarar en nedsättning med 7 109 299 euro.

B – Duravit m.fl.

27. Den 2 september 2010 väckte Duravit m.fl. en talan om ogiltigförklaring av det angripna beslutet och åberopade nio grunder. De sex första grunderna avsåg ogiltigförklaring av det angripna beslutet. I den första grunden görs gällande att beviskraven för att det skett en överträdelse av artikel 101.1 FEUF har åsidosatts. I den andra grunden görs gällande dels att Duravits m.fl. rätt till försvar åsidosatts, dels att kommissionen gjorde en oriktig bedömning när det gäller Duravits m.fl. deltagande i en konkurrensbegränsande samverkan avseende flera produkter inom badrumsutrustningsbranschen. I den tredje grunden görs gällande att kommissionen gjorde en oriktig bedömning när det gäller Duravits m.fl. deltagande i en överträdelse av konkurrenslagstiftningen inom sanitetsporslinsbranschen i Tyskland. I den fjärde görs gällande att kommissionen gjorde en oriktig bedömning när det gäller Duravits m.fl. deltagande i en samordning beträffande priser i Belgien och Frankrike. I den femte grunden görs gällande att kommissionen gjorde en oriktig bedömning när det gäller kvalificeringen av berörda förfaranden som en enda, fortlöpande överträdelse, och den sjätte grunden avser åsidosättande av rätten att bli hörd med anledning av den tid det administrativa förfarandet tog från det att Duravit m.fl. hördes till det att det angripna beslutet antogs.

28. Till stöd för den sjunde grunden åberopades att bestämmelserna i artikel 23.2 och 23.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EGT L 1, 2003, s. 1) och i 2006 års riktlinjer var rättsstridiga och två invändningar om rättsstridighet framfördes.

29. Den åttonde och den nionde grunden åberopades i syfte att erhålla en nedsättning av bötesbeloppet. Till stöd för den åttonde grunden åberopades att det vid fastställande av grundbeloppet för böterna inte hade beaktats att det konstaterade deltagandet var mindre allvarligt i jämförelse med de andra parternas deltagande, och till stöd för den nionde grunden åberopades att det slutliga bötesbeloppet som ålagts Duravit m.fl. var oproportionerligt till följd av tillämpningen av taket på 10 procent.

13 — De sju grunder som framfördes i mål T-379/10 överensstämde i princip med de fem första och den åttonde och nionde grunden som framfördes i mål T-381/10. Tribunalen använde den numrering av grunderna som användes i sistnämnda mål.

30. I punkt 339 i domen Duravit fann tribunalen att kommissionen hade gjort sig skyldig till en oriktig bedömning när den konstaterade att Duravit m.fl. hade deltagit i den överträdelse som konstaterats i Italien, Österrike och Nederländerna. I punkterna 352–357 i sin dom biföll tribunalen delvis yrkandena om delvis ogiltigförklaring av det angripna beslutet.

31. Tribunalen ogillade i punkterna 376 och 384 i den domen andrahandsyrkandet att det bötesbelopp som ålagts Duravit m.fl. skulle nedsättas inom ramen för vilket Duravit m.fl. gjorde gällande att metoden för beräkning av grundbeloppet för böter inte beaktade principerna om likabehandling och att straff ska vara individuella och att det slutliga bötesbelopp som ålagts bolagen var oproportionerligt och ojämlikt.

32. För det andra fann tribunalen i punkterna 385 och 386 i domen Duravit att det inte var motiverat att på grundval av dess fulla prövningsrätt nedsätta bötesbeloppet på 29 266 325 euro som ålagts Duravit m.fl. och att detta belopp, sett till varaktigheten och allvaret av den aktuella överträdelsen, var en lämplig sanktionsåtgärd.

C – Villeroy & Boch AG

33. Den 8 september 2010 väckte Villeroy & Boch talan om ogiltigförklaring av det angripna beslutet i den del det avser bolaget eller i andra hand nedsättningen av det bötesbelopp som ålagts bolaget (mål T-374/10).

34. Det gjorde gällande att kommissionen felaktigt hade betecknat den överträdelse som konstaterats som en enda, komplex och fortlöpande överträdelse och att den för det andra på så sätt hade åsidosatt motiveringsskyldigheten genom att inte tillräckligt klart avgränsa de berörda marknaderna. Villeroy & Boch AG har även gjort gällande att bolaget inte har gjort sig skyldig till någon överträdelse i Tyskland vad gäller de tre produktgrupperna.

35. Villeroy & Boch AG har även anfört att den inte kunde tillskrivas ansvar för det konkurrensbegränsande agerande som Ucosan BV, som är ett dotterbolag till Villeroy & Boch AG, hade varit inblandat i, eftersom dotterbolaget har agerat självständigt på marknaden. Bolaget har i detta avseende noterat att den verkställande direktören för och grundaren av Ucosan tilldelats det slutliga ansvaret för transaktionerna och att det ska hållas ensamt ansvarigt för marknadsföringen och saluföringen.

36. Enligt Villeroy & Boch AG ansåg kommissionen felaktigt att bolaget hade deltagit i ett konkurrensbegränsande samarbete på den österrikiska marknaden. Bolaget kunde i sin egenskap av moderbolag nämligen inte anses ansvarigt för den överträdelse som Villeroy & Boch Österrike begått, eftersom europeisk rättspraxis enligt vilken ett moderbolag ska åläggas ansvar för ett dotterbolags konkurrensbegränsande beteende, i vilket moderbolaget innehar samtliga andelar, i synnerhet strider mot straffrättsliga legalitetsprincipen och principen om oskuldspresumtion. Villeroy & Boch AG har dessutom gjort gällande att det saknas bevis för att en överträdelse ägt rum i Österrike.

37. Villeroy & Boch AG har slutligen bestritt att det föreligger en överträdelse i Frankrike, Belgien och Italien och att böterna ska betalas solidariskt.

38. Enligt tribunalen har kommissionen inte styrkt att Villeroy & Boch AG deltagit i den ovannämnda enda överträdelsen före den 12 oktober 1994 (se punkt 321 i domen Villeroy & Boch Austria). Den omständigheten att artikel 1.1 i det angripna beslutet delvis ogiltigförklarades till följd av detta konstaterande påverkade emellertid inte beräkningen av det bötesbelopp som ålades Villeroy & Boch AG i artikel 2.8 i nämnda beslut. Enligt tribunalen skulle kommissionen vid nämnda beräkning först ha beaktat Villeroy & Boch AG:s deltagande i en överträdelse från och med den 12 oktober 1994.

D – Villeroy & Boch Frankrike

39. Den 8 september 2010 väckte Villeroy & Boch Frankrikes talan vid tribunalen om ogiltigförklaring av det angripna beslutet i den del det avser bolaget eller i andra hand om nedsättning av det bötesbelopp som ålagts bolaget (mål T-382/10). Tribunalen ogillade Villeroy & Boch Frankrikes talan i dess helhet.

E – Roca Sanitario

40. Den 8 september 2010 väckte Roca Sanitario talan vid tribunalen om ogiltigförklaring av det angripna beslutet i den del det avser bolaget eller alternativt om nedsättning av det bötesbelopp som ålagts bolaget.

41. Roca Sanitario anförde i huvudsak sex grunder till stöd för sina yrkanden om delvis ogiltigförklaring av beslutet. Den första, andra och femte grunden avsåg den omständigheten att Roca Sanitario tillskrivs ansvar för de konkurrensbegränsande beteenden som lades dess dotterbolag till last. Framför allt den femte grunden avsåg fastställandet av den period för vilken Roca Sanitario kunde hållas ansvarigt för Laufen Austrias beteenden. Som tredje grund gjordes gällande att rätten till försvar hade åsidosatts. Den fjärde grunden gällde beräkningen av det bötesbelopp som Roca Sanitario och Laufen Austria ålagts soldidariskt. Den sjätte grunden avsåg åsidosättande av likabehandlingsprincipen vid fastställandet av det grundläggande bötesbeloppet.

42. Roca Sanitario framförde till stöd för sina andrahandsyrkanden om nedsättning av bötesbeloppet för övrigt två argument. Som första argument framfördes att den överträdelse för vilken bolaget tillskrivits ansvar var mindre allvarlig än den överträdelse som begåtts av övriga deltagare i kartellen. Roca Sanitario gjorde genom det andra argumentet gällande att det skulle få komma i åtnjutande av varje nedsättning av bötesbeloppet som tribunalen, i förekommande fall, skulle bevilja något av dess dotterbolag i parallella mål.

43. I den dom som meddelades med anledning av Roca Frankrikes talan satte tribunalen ned det bötesbelopp som Roca Frankrike och Roca Sanitario ålagts solidariskt på grund av att kommissionen gjort ett fel vid bedömningen av de omständigheter som Roca France hade anfört inom ramen för sin begäran om förmånlig behandling och godkände det andra argument som Roca Sanitario framfört till stöd för sitt andrahandsyrkande. Tribunalen satte följaktligen ned det bötesbelopp som Roca Sanitario ålagts solidariskt med Roca France med 6 procent, vilket motsvarar 402 000 euro. Tribunalen ogillade talan i övrigt.

III – Prövning av överklagandena

44. Samtliga parter utvecklade sin talan vid förhandlingen den 10 september 2015.

A – Målet kommissionen/Keramag Keramische Werke m.fl.

1. Prövning av överklagandet: Den andra, tredje och femte delen av den första grunden

a) Den andra delen av den första grunden (tribunalen har underlåtit att pröva Roca Frankrikes begäran om förmånlig behandling)

i) Kort sammanfattning av parternas argument

45. *Kommissionen* har gjort gällande att tribunalen, efter att felaktigt ha funnit att det uttalande som American Standard Inc. (nedan kallat Ideal Standard) gjort inom ramen för sin begäran enligt 2002 års meddelande om samarbete måste styrkas av ytterligare bevisning, felaktigt underlät att pröva Roca Frankrikes uttalande som gjordes i samband med begäran om förmånlig behandling och – trots att det prövats i andra domar som meddelades samma dag av samma domare och angående samma kartell – utan motivering vägrade tillerkänna uttalandet bevisvärde för att styrka Ideal Standards uttalande, och hänvisade enbart till den del av det angripna beslutet i vilken Roca Frankrikes svar på meddelandet om invändningar hade sammanfattats.

46. *Keramag m.fl.* har tvärtom allmänt gjort gällande att: i) kommissionen inte har tagit hänsyn till karaktären av domstolsprövningen när den utgått från att tribunalen inte kan dra olika slutsatser i olika mål, i den mån de argument om framförts och den bevisning som förebringats skiljer sig, ii) den har åberopat bevisning som inte kan godtas och som inte lagts till akten i deras mål och som således inte kan göras gällande mot dem, iii) kommissionen missuppfattade bevisningen i akten när den gjorde gällande att domarna i de parallella målen avser samma bevisning, trots att de omständigheter som kommissionen åberopat inte ingick i akten i det aktuella målet, och iv) att kommissionen genom sin begäran om att domstolen ska upphäva tribunalens dom på grundval av den bevisning som förebringats i andra mål i själva verket begärt att domstolen ska åsidosätta Keramags m.fl. rätt till försvar.

47. Vad i synnerhet gäller den andra delen har Keramag m.fl. gjort gällande att det inte åligger tribunalen att pröva det uttalande som Roca Frankrike gjorde inom ramen för förfarandet om förmånlig behandling, eftersom kommissionen inte hade lagt till denna handling till akten. Vad gäller Roca Frankrikes svar på meddelandet om invändningar misstog sig inte tribunalen när den grundade sig på de relevanta delarna i det angripna beslutet. Slutligen har inte bevisningen i förevarande mål missuppfattats, eftersom det rörde sig om olika förhållanden som diskuterades på olika sätt i olika mål.

ii) Bedömning

48. Jag noterar, liksom kommissionen, inledningsvis att det föreligger en grundläggande motsägelse mellan domen Keramag och tre andra domar angående samma beslut som meddelades samma dag och av samma domare avseende samma omständigheter och samma bevisning.

49. I domen Keramag underlät tribunalen att granska det uttalande som Roca gjorde i samband med sin begäran om förmånlig behandling och förnekade således att uttalandet hade något som helst bevisvärde för att styrka Ideal Standards uttalande, men gjorde en annan bedömning i domarna Villeroy & Boch Austria, Duravit och Roca Frankrike.

— I domen Villeroy & Boch Austria fann tribunalen att förekomsten av de konkurrensbegränsande diskussionerna under AFICS (Association française des industries de céramique sanitaire) möte den 25 februari 2004 hade styrkts. Den grundade sig i detta avseende på de två ansökningar om förmånlig behandling som hade framställts av Ideal Standard och Roca Frankrike och som

ömsesidigt styrker varandra och tillämpade sin rättspraxis enligt vilken en begäran om förmånlig behandling kan styrkas av en annan begäran om förmånlig behandling. [14]

— Tribunalen kom fram till samma slutsats i domen Duravit.

— I domen Roca beviljade tribunalen Roca Frankrike en nedsättning av bötesbeloppet med 6 procent, eftersom bolaget hade tillfört ett betydande mervärde genom att visa att de konkurrensbegränsande diskussionerna hade ägt rum under AFICS möte den 25 februari 2004, det vill säga samma delar av den överträdelse som är föremål för förevarande överklagande. [15]

50. Jag kommer nu att analysera de två argument som framförts av kommissionen.

– Det första argumentet: Tribunalen har underlåtit att beakta det uttalande som Roca Frankrike gjorde i samband med begäran om förmånlig behandling Rättspraxis

51. Det ska i detta sammanhang erinras om att en klagande i ett överklagande kan göra gällande att tribunalen inte har iakttagit rättsregler eller allmänna principer avseende bevisbördan eller processregler avseende bevisning. [16]

52. Tribunalens dom ska vidare vara tillräckligt motiverad för att domstolen ska kunna överpröva den. [17]

53. Vidare utgör ”frågan huruvida motiveringen av en av förstainstansrättens domar är motsägelsefull eller otillräcklig... en rättsfråga vilken som sådan kan åberopas i mål om överklagande”. [18]

14 — Styrkandet måste inte nödvändigtvis framgå av handlingar som är samtida med de faktiska omständigheterna. Flera uttalanden kan vara trovärdiga om de styrker varandra ömsesidigt. Se i detta avseende domarna Lögstör Rör/kommissionen (T-16/99, EU:T:2002:72, punkterna 45–47), Bolloré m.fl./kommissionen (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 och T-136/02, EU:T:2007:115, punkt 168) och Polimeri Europa/kommissionen (T-59/07, EU:T:2011:361, punkt 55). Det kan räcka att ett uttalande styrks genom ett annat uttalande i en begäran om förmånlig behandling om dessa har gjorts oberoende av varandra, och om de ” i stora drag överensstämmer” med varandra. Se i detta avseende domen Total Raffinage Marketing/kommissionen, (T-566/08, EU:T:2013:423, punkt 74) (överklagandet ogillades, domen Total Marketing Services/kommissionen, C-634/13 P, EU:C:2015:614).

15 — Dom Roca/kommissionen (T-412/10, EU:T:2013:444, punkterna 198 och 239). Tribunalen meddelade samma dag en dom genom vilken nedsättning beviljades Roca Frankrikes moderbolag (Roca Sanitario/kommissionen, T-408/10, EU:T:2013:440, punkt 213).

16 — Se, i synnerhet, på konkurrensrättens område, domarna Hüls/kommissionen (C-199/92 P, EU:C:1999:358, punkterna 64 och 65) eller Technische Unie/kommissionen (C-113/04 P, EU:C:2006:593, punkterna 111–113 och 161). Se allmänt domarna kommissionen/Brazzelli Lualdi m.fl. (C-136/92 P, EU:C:1994:211, punkterna 66 och 81), beslut San Marco/kommissionen (C-19/95 P, EU:C:1996:331, punkt 39) och AIUFFASS och AKT/kommissionen (C-55/97 P, EU:C:1997:465, punkt 25), domarna Somaco/kommissionen (C-401/96 P, EU:C:1998:208, punkt 54), och Schröder m.fl./kommissionen (C-221/97 P, EU:C:1998:597, punkterna 22–24).

17 — Dom rådet/de Nil och Impens (C-259/96 P, EU:C:1998:224, punkt 32).

18 — Dom Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen, (C-105/04 P, EU:C:2006:592, punkt 71). Se även domarna Baustahlgewebe/kommissionen (C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 25), Somaco/kommissionen (C-401/96 P, EU:C:1998:208, punkt 53), Cubero Vermurie/kommissionen (C-446/00 P, EU:C:2001:703, punkt 20), BEI/Hautem (C-449/99 P, EU:C:2001:502, punkt 45), Aristrain/kommissionen (C-196/99 P, EU:C:2003:529, punkterna 40 och 41), samt Technische Glaswerke Ilmenau/kommissionen (C-404/04 P, EU:C:2007:6, punkt 90). Avseende upphävande på grund av brist på motivering, se till exempel domarna Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl./kommissionen (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P – C-252/99 P och C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 428), Belgien/kommissionen (C-197/99 P, EU:C:2003:444, punkt 130), och International Power m.fl./NALOO (C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P och C-180/01 P, EU:C:2003:534, punkt 121

54. Det har även godtagits att en grund som avser att bedömningen av de faktiska omständigheterna var ofullständig kan prövas i ett mål om överklagande [19] och även frågan huruvida tribunalen gjort en felaktig tolkning av den angripna akten genom att finna något som inte finns där eller genom att citera akten inkorrekt utgör en rättsfråga. Tribunalen skulle i det fallet göra sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att ersätta aktens motivering med sin egen. [20]

55. Till exempel i domen Aalborg Portland m.fl./kommissionen (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkterna 381–385), slog domstolen fast att ”[f]örstainstansrätten … vid sin beräkning av böterna för Ciments français inte [tog] med omsättningen i detta företags spanska och grekiska dotterbolag eftersom det hade visats att det ännu inte kontrollerade dessa vid tidpunkten när det gjordes ansvarigt för de beteenden som utgjorde överträdelsen. Förstainstansrätten slog dessutom fast att Ciments français hade upphört helt med det omtvistade beteendet år 1990. Det framgår emellertid av själva Cementbeslutet att Ciments français tog kontrollen över CCB under år 1990, det vill säga samma år som det övertog kontrollen av dess spanska och grekiska dotterbolag. … [*Förstainstansrätten*] *gjorde alltså … ett uppenbart fel som kunde upptäckas vid läsningen av en sådan handling som Cementbeslutet, vilket ursprungligen stod i centrum för diskussionen*” (min kursivering).

56. Vidare slog domstolen i domen PKK och KNK/rådet (C-229/05 P, EU:C:2007:32, punkterna 37–54), fast att ”[k]onstaterandet i punkt 35 i det överklagade beslutet att ’PKK:s kongress, enligt [Osman] Öcalans vittnesmål som bifogats som bilaga till ansökan, … [beslutade] att PKK skulle upplösas’... således [är] oriktigt och strider mot ordalydelsen i den förklaring från Osman Öcalan som konstaterandet hänför sig till. … Bedömningen i punkt 37 i det överklagade beslutet, enligt vilken ’sökandena … inte alls [har] visat att [Osman] Öcalan har behörighet att företräda PKK, utan … tvärtom [har] hävdat att PKK inte längre existerar’ *överensstämmer inte med den bevisning som förstainstansrätten förfogade över. … Fastställandet av de faktiska omständigheterna i punkterna 35 och 37 i det överklagade beslutet är således felaktigt och utgör en missuppfattning av den bevisning som förstainstansrätten förfogade över*. Följaktligen ska överklagandet bifallas såvitt avser den fjärde grunden” (min kursivering).”

57. I domen Industrias Químicas del Vallés/kommissionen (C-326/05 P, EU:C:2007:443, punkterna 60–69), fann domstolen ”att de faktiska omständigheter som konstaterats i punkterna 94 och 104 i den överklagade domen, det vill säga att kommissionen aldrig ändrade sin ståndpunkt i fråga om huruvida sökanden behövde lägga fram en ’fullständig akt’ till stöd för sin ansökan om registrering av metalaxyl, är oriktiga och utgör en missuppfattning av den bevisning som lades fram i förstainstansrätten.”

58. Såsom generaladvokaten Mischo [21] påpekade ”framgår av fast rättspraxis att man i princip inte inom ramen för ett överklagande kan ifrågasätta den bedömning av de faktiska omständigheterna som förstainstansrätten gjort. Denna princip tillåter emellertid undantag för fall då denna bedömning är resultatet av en uppenbart oriktig bedömning. *Detta är i synnerhet fallet då förstainstansrättens bedömning står i strid med handlingarna i målet*” (min kursivering).

Bedömning

19 — Se, för ett liknande resonemang, domarna Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl./kommissionen (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P och C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkterna 392–405), Chassagne/kommissionen, T-253/06 P, EU:T:2008:386, punkt 57, och Michail/kommissionen, T-50/08 P, EU:T:2009:457, punkt 50.

20 — Se i detta avseende dom C-164/98 P DIR International Film m.fl./kommissionen (C-164/98 P, EU:C:2000:48, punkterna 43–48). Vad gäller de mål där tribunalen har gjort en felaktig tolkning av den angripna handlingen, se även domarna Belgien/kommissionen (C-197/99 P, EU:C:2003:444, punkterna 58 – 67) och International Power m.fl./NALOO (C 172/01 P, C 175/01 P, C 176/01 P och C 180/01 P, EU:C:2003:534, punkt 156).

21 — Se generaladvokatens förslag till avgörande i mål IPK/kommissionen (C-433/97 P, EU:C:1999:133, punkt 36). Generaladvokaten har hänvisat till domen kommissionen/Brazzelli Lualdi m.fl. (C-136/92 P, EU:C:1994:211).

59. Det är enligt min mening viktigt att inleda bedömningen med att fullständigt återge punkterna 112–121 i domen Keramag, eftersom dessa punkter innehåller tribunalens konstateranden avseende den överträdelse som begåtts inom ramen för AFICS.

”112 Det ska i detta avseende påpekas att det av tabell D i skäl 1223 i det angripna beslutet framgår att kommissionen konstaterat att PCT och Allia faktiskt deltog i den överträdelse som fastställdes på den franska marknaden under 8 månader under perioden från och med den 25 februari till och med den 9 november 2004 på grundval av deras närvaro på AFICS möte den 25 februari 2004.

113 Dessutom framgår av skälen 556 och 590 i det angripna beslutet att kommissionens slutsats att tillverkare av sanitetsporslin hade samordnat sina minimipriser för produkter i den lägre prisklassen vid AFICS möte den 25 februari 2004 grundar sig på fyra bevis, nämligen, för det första, Duravits svar på meddelandet om invändningar (skäl 584 i det angripna beslutet), för det andra, Ideal Standards ansökan enligt 2002 års meddelande om samarbete (skäl 583 i det [omtvistade] beslutet), för det tredje, ett diagram som nämnda företag bifogade ansökan (skäl 588 i det [omtvistade] beslutet), och, för det fjärde, Roca [Frankrike]s ansökan enligt 2002 års meddelande om samarbete (skäl 556 i [det angripna] beslutet).

114 Det är mot bakgrund av rättspraxis i punkterna 95–108 ovan som det ska göras en bedömning av de olika bevisen för att bland annat kontrollera deras bevisvärde.

115 Vad för det första beträffar Duravits uttalande i dess svar på meddelandet om invändningar som bekräftade att diskussionerna om minimipriser hade ägt rum under AFICS möte den 25 februari 2004, ska det, såsom kommissionen bekräftat i svaret på en fråga av tribunalen under förhandlingen, påpekas att uttalandet inte delgavs sökandena under det administrativa förfarandet. Det kan vidare konstateras att detta uttalande inte nämndes i skrivelsen med redogörelse för de faktiska omständigheterna av den 9 juni 2009 som skickades till sökandena.

116 Av rättspraxis framgår emellertid att när en handling inte har delgetts det berörda företaget, trots att kommissionen dragit slutsatser av den, kan upplysningarna i den handlingen inte användas i föreliggande process (se, för ett liknande resonemang, (domen … AKZO/kommissionen, C-62/86, [EU:C:1991:286], punkt 21). Härav följer att handlingen inte kan betraktas som giltigt bevis (se, för ett liknande resonemang, domen … AEG-Telefunken/kommissionen, 107/82, [EU:C:1983:293], punkt 27). Duravits [m.fl.] uttalande kan således inte betraktas som bevisning som kan göras gällande mot sökandena.

117 Vad för det andra beträffar de uttalanden som Ideal Standard gjorde inom ramen för sin ansökan enligt 2002 års meddelande om samarbete ska det erinras om det av ovan i punkt 105 nämnda rättspraxis framgår att ett uttalande från ett företag som misstänks ha deltagit i ett konkurrensbegränsande samarbete, vars riktighet bestritts av flera andra misstänkta företag, inte kan anses utgöra tillräcklig bevisning för överträdelsen om detta inte stöds av annan bevisning.

118 I förevarande fall framgår emellertid av det angripna beslutet att Ideal Standards uttalanden avseende AFICS möte den 25 februari 2004 hade bestritts. I skäl 585 i det angripna beslutet anförde kommissionen att Villeroy & Boch och Allia ansåg att samordningen av minimipriser, bland annat vid nämnda möte, inte hade styrkts. Jag anser således att Ideal Standards uttalanden i sig inte utgjorde tillräckligt bevis för att de diskussioner som ägde rum vid detta möte var konkurrensbegränsande.

119 Vad för det tredje gäller det diagram som Ideal Standard bifogade sin ansökan enligt 2002 års meddelande om samarbete påpekade tribunalen att det innehåller fyra kolumner med rubrikerna ’mini’, ’maxi’, ’IS’ och ’Porcher’, varvid beteckningen IS står för Ideal Standard och Porcher har registrerats som varumärke som innehas av Ideal Standard. Det kan emellertid konstateras att detta diagram inte har daterats och inte innehåller någon uppgift som gör det möjligt att knyta

den till AFICS möte av den 25 februari 2004 eller till konkurrensbegränsande diskussioner. I synnerhet anges i diagrammet varken konkurrenternas namn eller de minimi- och maximipriser som konkurrenterna ska tillämpa. Det kan således inte, såsom kommissionen gjort i svaromålet, med giltig verkan hävdas att diagrammet utgör skriftlig bevisning som styrker att priser fastställdes under mötet, såsom Ideal Standard anförde i sina uttalanden inom ramen för ansökan enligt nämnda meddelande.

120 Vad för det fjärde beträffar Roca [Frankrike]s ansökan enligt 2002 års meddelande om samarbete ska det erinras om att kommissionen i skäl 586 i det angripna beslutet anfört att även om Roca [Frankrike] i denna ansökan allmänt bekräftat att det förekom utbyte av minimipriser under AFICS möten under perioden 2002–2004, så har sistnämnda framför allt vad gäller mötet den 25 februari 2004 anfört att Ideal Standards beskrivning av samordningen av minimipriser under det mötet inte har bekräftats av andra företag som gjort en ansökan enligt nämnda meddelande. Det kan således konstateras att kommissionen i brist på bevisning till stöd för att en samordning av minimipriser hade ägt rum under mötet inte kunde grunda sig på de uttalanden som Roca [Frankrike] gjorde inom ramen för sin ansökan enligt meddelandet, eftersom det inte förelåg bevisning för att styrka dessa uttalanden.

121 Mot bakgrund av det ovan anförda var det korrekt av sökandena att klandra kommissionen för att ha dragit slutsaten att Allia och PCT hade deltagit i konkurrensbegränsande beteenden under AFICS möte den 25 februari 2004. Överklagandet ska således bifallas på den tredje grundens första del".

60. I punkt 1 i domslutet i domen Keramag ogiltigförklarade tribunalen artikel 1.1 punkt 6 i det angripna beslutet, i den mån som kommissionen i denna dragit slutsaten att SAS och PCT hade deltagit i en överträdelse avseende en konkurrensbegränsande samverkan på den franska marknaden mellan den 25 februari 2004 och den 9 november 2004. Även om punkt 2 i domslutet inte uttryckligen nämner Allia SAS och PCT har bötesbeloppet satts ned, så att det återspeglar punkt 326 i domen Keramag. [22]

61. Av ovannämnda punkter i domen Keramag framgår inte klart varför tribunalen underlåtit att beakta det uttalande som Roca [Frankrike] gjorde i samband med ansökan om förmånlig behandling.

62. Jag anser (liksom kommissionen) att tribunalen förmodligen ansåg att det räckte att hänvisa till skäl 586 i det angripna beslutet som innehåller en sammanfattning av Roca [Frankrike]s svar på meddelandet om invändningar [23] för att inte beakta det uttalande som Roca gjorde i samband med ansökan om förmånlig behandling.

63. Roca Frankrikes svar på meddelandet om invändningar ingick emellertid inte i akten. Frågan uppkommer således huruvida tribunalen kunde ogiltigförklara en del av det angripna beslutet på grundval av en handling som inte finns i akten.

22 — "För det andra vad gäller artikel 2.7 i det angripna beslutet, för det första med avseende på de slutsatser som drogs i punkt 325 [i nämnda dom], ska artikel 2.7 d och e ogiltigförklaras, i den del som Allia och Sanitec Europe solidariskt åläggs böter om 4 579 610 euro, och PCT, Allia och Sanitec Europé solidariskt åläggs böter om 2 529 689 euro. Det sammanlagda bötesbelopp som ålagts sökandena om 57 690 000 euro, såsom fastställts i artikel 2.7 i det angripna beslutet ska således upphävas i den del som det överskrider 50 580 701 euro (eller 57 690 000 euro – 4 579 610 euro – 2 529 689 euro)."

23 — I detta skäl anges även att Roca Frankrike bekräftade att "utbyten av minimipriser ägde rum inom ramen för AFICS" och att Roca Frankrike har försökt misskreditera den bekräftande redogörelsen från Ideal Standard (kommissionens överklagande, fotnot 20).

64. Av fast rättspraxis framgår att ”[d]omstolen … varken [är] behörig att fastställa vilka faktiska omständigheter som är relevanta eller, i princip, att bedöma den bevisning som förstainstansrätten godtog till stöd för dessa omständigheter. När dessa bevis har frambringats på rätt sätt och när allmänna rättsgrundsatser och processregler avseende bevisbördan och företeende av bevisning har följts, är endast förstainstansrätten behörig att avgöra bevisvärdet av de upplysningar som har förelagts den”[24]. ”Med förbehåll för det fall då bevisningen missuppfattats, utgör denna bedömning således inte en rättsfråga som i sig är underställd domstolens prövning”.[25]

65. Det är också riktigt att det enligt rättspraxis ”ankommer på [unions]domstolarna att med beaktande av omständigheterna i tvisten besluta om det är nödvändigt att förete en handling, i enlighet med bestämmelserna om bevisupptagning i rättegångsreglerna. Vad gäller förstainstansrätten framgår … av … rättegångsreglerna att en anmodan om att förete handlingar ingår i de åtgärder för bevisupptagning som förstainstansrätten när som helst under rättegången kan besluta om”.[26]

66. Av domstolens rättspraxis[27] framgår att ”[f]örstainstansrätten … i detta avseende [är] ensam om att avgöra huruvida det föreligger ett eventuellt behov av att komplettera den information som den har tillgång till i anhängiggjorda mål. Huruvida handlingarna i målet ska anses ha bevisvärde omfattas av förstainstansrättens självständiga bedömning av de faktiska omständigheterna, som enligt fast rättspraxis inte omfattas av domstolens prövning inom ramen för överklagandet, *utom i fall då den bevisning som läggs fram vid förstainstansrätten har missuppfattats eller när det framgår av handlingarna i målet att de fastställda omständigheterna är materiellt oriktiga*” (min kursivering).

67. Såsom anförts vid flera tillfällen i rättspraxis ”utgör inte förstainstansrättens värdering av den bevisning som den fått ta del av en rättsfråga som kan underställas domstolens prövning, utom i det fall då bevisningen har missuppfattats.”[28] Av rättspraxis framgår vidare att ”domstolen varken är behörig att fastställa de faktiska omständigheterna eller, förutom undantagsvis, att bedöma den bevisning som tribunalen har godtagit till stöd för dessa omständigheter. Om bevisupptagningen har skett på ett riktigt sätt och de allmänna rättsprinciper och processuella regler som är tillämpliga i fråga om bevisbördan och bevisningen har iakttagits, är det tribunalen ensam som ska bedöma vilket värde som uppgifterna i målet ska tillmätas. Med förbehåll för det fall bevisningen har missuppfattats utgör denna bedömning således inte en rättsfråga som i sig är underställd domstolens prövning.”[29]

68. Domstolens behörighet att överpröva förstainstansrättens slutsatser beträffande de faktiska omständigheterna omfattar enbart ”oriktigheter i sak som framgår av handlingarna i målet, missuppfattningar av bevisningen, den rättsliga kvalificeringen av denna och frågan huruvida gällande regler om bevisbörda och bevisföring har följts”.[30]

24 — Se bland annat dom Baustahlgewebe/kommissionen (C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 24). Se även dom kommissionen/Brazzelli Lualdi m.fl. (C-136/92 P, EU:C:1994:211, punkt 66) beslut San Marco/kommissionen (C-19/95 P, EU:C:1996:331, punkt 40), dom Blackspur DIY m.fl./rådet och kommissionen (C-362/95 P, EU:C:1997:401, punkt 29), och generaladvokaten Légers förslag till avgörande i målet Baustahlgewebe/kommissionen (C-185/95 P, EU:C:1998:37, punkt 105).

25 — Se även domarna New Holland Ford/kommissionen (C-8/95 P, EU:C:1998:257, punkt 26) och Glencore och Compagnie Continentale/kommissionen (C-24/01 P och C-25/01 P, EU:C:2002:642, punkt 65).

26 — Dom Corus UK/kommissionen (C-199/99 P, EU:C:2003:531, punkt 67). Se även domarna kommissionen/ICI (C-286/95 P, EU:C:2000:188, punkterna 49 och 50), Salzgitter/kommissionen (C-182/99 P, EU:C:2003:526, punkt 41), Aristrain/kommissionen (C-196/99 P, EU:C:2003:529, punkt 67), och Ensidesa/kommissionen (C-198/99 P, EU:C:2003:530, punkt 28).

27 — Dom Ismeri Europa/revisionsrätten (C-315/99 P, EU:C:2001:391, punkt 19). Se även dom Glencore och Compagnie Continentale/kommissionen (C-24/01 P och C-25/01 P, EU:C:2002:642, punkterna 77 och 78), och beslutet L/kommissionen (C-230/05 P, EU:C:2006:270, punkterna 45– 49).

28 — Beslut NDC Health/IMS Health och kommissionen [(C-481/01 P(R), EU:C:2002:223, punkt 88].

29 — Dom Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen, (C-105/04 P, EU:C:2006:592, punkterna 69 och 70).

30 — Dom Sumitomo Metal Industries och Nippon Steel/kommissionen (C-403/04 P och C-405/04 P, EU:C:2007:52, punkt 39).

69. Som ett exempel på domstolens prövning hänvisas till domen Activision Blizzard Germany/kommissionen (C-260/09 P, EU:C:2011:62, punkt 57), enligt vilken ”[d]omstolens prövning av den aktuella grunden, i vilken det görs gällande ett missförstånd av … [de berörda] faxen [i målet], är begränsad till en kontroll av huruvida förstainstansrätten, när den på grundval av faxen fann att CD-Contact Data hade deltagit i ett otillåtet avtal som hade till syfte att generellt begränsa parallellhandeln, *uppenbart har överskridit ramarna för en skälig bedömning av faxen*. I målet ankommer det således inte på domstolen att självständigt pröva om kommissionen har visat att det föreligger en sådan delaktighet eller har uppfyllt sin bevisbörda för att visa att konkurrensbestämmelserna har åsidosatts. *Domstolen ska i stället avgöra om förstainstansrätten, när den slog fast att så faktiskt var fallet, har gjort en tolkning av de nämnda faxen som uppenbart stred mot ordalydelsen, vilket inte är fallet*” (min kursivering).

70. Här går det att dra en parallell mellan förevarande mål och domen Ufex m.fl./kommissionen (C-119/97 P, EU:C:1999:116). I sistnämnda mål slog domstolen fast att ”[e]ftersom klagandena uttryckligen hade begärt att förstainstansrätten skulle förordna att nämnda skrivelse skulle företes, gjorde förstainstansrätten sig skyldig till en felaktig rättstillämpning vid tillämpningen av begreppet maktmissbruk då den, utan att förse sig med möjligheter att undersöka handlingen, ansåg att den inte utgjorde ett tillräckligt indicium” (punkt 109) och ”[d]et skall påpekas att förstainstansrätten inte kunde avslå klagandenas begäran att den skulle förordna om företeende av en handling som uppenbarligen var relevant för tvistens lösning därför att den inte hade bifogats akten och dess förekomst inte kunde bekräftas” (punkt 110) och att ”[d]et skall konstateras att det framgår av punkt 113 i den överklagade domen [i det målet] att klagandena hade uppgett namnen på upphovsmannen och adressaten samt dateringen av den skrivelse vars företeende de begärde. Förstainstansrätten kunde inte inför sådana uppgifter nöja sig med att tillbakavisa parternas påståenden på grund av otillräcklig bevisning då det ankom på förstainstansrätten att genom att bifalla klagandenas begäran om företeende av handlingar undanröja den osäkerhet som kunde förekomma med avseende på riktigheten av dessa påståenden eller ange skälen till varför en sådan handling i varje fall och oberoende av dess innehåll inte kunde vara relevant för tvistens lösning.” (punkt 111).

71. Enligt min mening innebär inte den rättspraxis som nämnts i föregående punkter att tribunalen kan grunda sig på uttalanden i en handling som sammanfattats i en annan handling för att ogiltigförklara ett beslut, utan att varken ha förfogat över eller granskat de berörda uttalandena, nämligen Roca Frankrikes svar på meddelandet om invändningar.

72. För övrigt fanns Rocas svar inte med i akten i målet och delgavs inte heller sökandena i första instans. [31]

73. Domstolen har, för det första, redan slagit fast ”att den kontradiktoriska principen som huvudregel innebär att parterna i ett förfarande har rätt att få ta del av bevisning och yttranden som inkommit till domstolen och att yttra sig däröver.[[32]] För det andra har domstolen slagit fast att det skulle strida mot en grundläggande rättsprincip om ett rättsligt avgörande grundades på omständigheter och handlingar som parterna, eller en av parterna, inte hade kunnat ta del av, och beträffande vilka parterna eller parten inte hade kunnat tillkännage sin ståndpunkt.” [33]

74. ”För att de krav som har samband med rätten till en rättvis rättegång ska vara uppfyllda ska parterna nämligen kunna få kännedom om och ha möjlighet att i en kontradiktorisk process diskutera såväl de faktiska som de rättsliga omständigheter som är avgörande för målets utgång.” [34]

31 — Se punkt 11 b) i Keramags m.fl. svaromål.

32 — Dom Varec (C-450/06, EU:C:2008:91, punkt 47).

33 — Domarna Snupat/Höga myndigheten (42/59 och 49/59, EU:C:1961:5, REG. s. 101, s. 156), Plant m.fl./kommissionen och South Wales Small Mines (C-480/99 P, EU:C:2002:8, punkt 24), och Corus UK/kommissionen (C-199/99 P, EU:C:2003:531, punkt 19). Se även dom kommissionen/Irland m.fl. (C-89/08 P, EU:C:2009:742, punkt 52).

34 — Dom kommissionen/Irland m.fl. (C-89/08 P, EU:C:2009:742, punkt 56).

75. Rätten till försvar utgör en grundläggande rättighet som ingår bland de allmänna rättsprinciper som domstolen ska säkerställa iakttagandet av.[35] Iakttagandet av rätten till försvar i ett förfarande vid kommissionen som syftar till att ålägga ett företag böter för överträdelse av konkurrensreglerna förutsätter att det berörda företaget under det administrativa förfarandet har getts tillfälle att på ett ändamålsenligt sätt framföra sina synpunkter på huruvida de påstådda omständigheterna och förhållandena verkligen föreligger och är relevanta och på de handlingar som kommissionen har lagt till grund för sitt påstående att fördraget har överträtts.[36] Dessa rättigheter åsyftas i artikel 41.2 a och b i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

76. Följaktligen strider den omständigheten att tribunalen i punkt 120 i domen Keramag dragit sina slutsatser av en sammanfattning i det angripna beslutet av Roca Frankrikes argument som återfinns i dess svar på meddelanden om invändningar, utan att direkt granska dem utifrån dess uttalanden som åtföljde dess begäran om förmånlig behandling, mot principen om iakttagande av rätten till försvar och motiveringsskyldigheten. Såsom kommissionen dessutom har påpekat hade Roca Frankrike inte kunnat beviljas en nedsättning av böterna i domen Roca Sanitario om företaget inte, såsom tribunalen konstaterat i punkt 120 i domen Keramag, hade bistått kommissionen.

77. Tvärtemot vad tribunalen har hävdat (som för tanken till en ändring av Roca Frankrikes ståndpunkt), anser jag att Roca Frankrike avsåg att förringa bevisvärdet av Ideal Standards uttalanden för att öka det mervärde som tillförts genom dess uttalanden.

78. Denna tolkning företräds inte bara av mig och kommissionen i förevarande mål. Den är även förenlig med tribunalens slutsatser i domen Roca, i vilken tribunalen för övrigt granskade Roca Frankrikes svar på meddelandet om invändningar, eftersom denna handling ingick i akten (vilket inte är fallet i förevarande mål) och de uttalanden som företaget gjorde i samband med en ansökan om förmånlig behandling.

79. Denna tolkning gör sig än mer gällande om större vikt ska läggas vid den dom som meddelades i det mål där handlingarna i fråga, som ingick i akten, granskades, än den dom som meddelades i ett mål där handlingarna antingen inte hade granskats av tribunalen eller inte ens ingick i akten.

80. Vid en närmare granskning av domen Roca Frankrike kan emellertid fastställas att tribunalen i den domen fann att den bevisning som hade förebringats av Ideal Standard inte var tillräcklig för att styrka förekomsten av en överträdelse, medan de upplysningar som Roca lämnade i samband med ansökan om förmånlig behandling tillförde ett ”betydande mervärde” (punkterna 197–202). I följande punkter (punkt 203 och följande punkter) undersökte tribunalen huruvida det förelåg en motsägelse mellan de upplysningar som Roca Frankrike lämnat i samband med ansökan om förmånlig behandling och företagets svar på meddelandet om invändningar och fann i punkt 210 att ”det inte [är] möjligt att på grundval av de upplysningar som nämnts i skäl 586 i det angripna beslutet, såsom dessa har utvecklats i kommissionens inlagor, fastställa att sökanden misskrediterade den information som den själv hade tillhandahållit. Det framgår både av det angripna beslutet och av kommissionens inlagor att sökanden bekräftade utbytet inom AFICS av minimipriser på sanitetsporslin i det lägre prisskiktet bland annat under år 2004, vilket inte har bestritts. Vidare är det riktigt att sökanden ifrågasatte bevisvärdet av Ideal Standards redogörelse för AFICS möte den 25 februari 2004 och av den handling som nämnda företag lämnat in till stöd för sin redogörelse. Detta innebar dock bara att sökanden lade fram argument för kommissionen till styrkande av att de upplysningar som Ideal Standard hade lämnat inte

35 — Dom Aalborg Portland m.fl./kommissionen (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 64). Se även domarna Bertelsmann och Sony Corporation of America/Impala (C-413/06 P, EU:C:2008:392, punkt 61), och Solvay/kommissionen (C-109/10 P, EU:C:2011:686, punkt 51 och följande punkter).

36 — Dom Aalborg Portland m.fl./kommissionen (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 66).

var tillräckliga för att fastställa överträdelsen med avseende på sanitetsporslin i Frankrike år 2004. Sökanden ville härmed styrka att sökandens egna upplysningar i samband med ansökan om nedsättning av böter var nödvändiga för att kommissionen skulle kunna bevisa nämnda överträdelse och att de därför hade ett betydande mervärde.”

81. De slutsatser som drogs avseende Roca Frankrikes uttalanden i domen Keramag och domen Roca står således uppenbart i strid med varandra.

82. Tribunalen har således gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att ogiltigförklara en del av det angripna beslutet på grundval av en handling som inte återfanns i akten och av vilken den för övrigt dragit andra slutsatser i ett parallellt mål där den återfanns i akten och var föremål för ytterligare diskussion.

83. Det återstår att se om tribunalen i punkt 120 i domen Keramag felaktigt fann ”att det följaktligen kan konstateras att kommissionen i brist på bevisning som styrker dem inte kunde grunda sig på de uttalanden som Roca Frankrike gjorde i samband med sin ansökan om förmånlig behandling för att styrka att det skett en samordning av minimipriser under nämnda möte.”

84. Till att börja med erkänner jag att jag trots begreppet ”följaktligen” inte ser något samband mellan hänvisningen i skäl 586 i det angripna beslutet och den omständigheten att kommissionen skulle vara förhindrad att grunda sig på de uttalanden som Roca Frankrike gjorde i samband med sin ansökan om förmånlig behandling.

85. I punkt 197 i domen Roca fann tribunalen att ”*kommissionen inte hade kunnat styrka* överträdelsen med avseende på sanitetsporslin i Frankrike år 2004 *utan [Roca Frankrikes] upplysningar* och alltså enbart på grundval av den bevisning som Ideal Standard hade tillhandahållit i samband med sin ansökan om nedsättning av böter” (min kursivering).

86. Dessutom anförde tribunalen i domarna Duravit (punkt 324) och Villeroy & Boch Austria (punkterna 289 och 290) uttryckligen att det uttalande som Roca Frankrike gjorde i samband med ansökan om förmånlig behandling är ett bevis som *möjliggör för den att dra slutsatsen att överträdelsen med avseende på sanitetsporslin i Frankrike har styrkts*. Tribunalen slog i dessa två mål fast att Ideal Standard och Roca Frankrike bekräftar varandras uttalanden. [37]

87. Begreppet styrker avser inte nödvändigtvis en situation där samma bevisning föreligger två eller tre gånger. Det rör sig snarare om att det föreligger två eller tre olika pusselbitar som passar ihop och som därmed ger en helhetsbild.

88. Det är således inte överraskande att tribunalen i domarna Villeroy & Boch Austria, Duravit och Roca Frankrike slog fast att ett uttalande som görs i samband med en ansökan om förmånlig behandling kunde styrkas av ett annat uttalande. I domen Keramag undersökte tribunalen emellertid varken bevisvärdet av Roca Frankrikes uttalande eller i vilken omfattning detta styrkte Ideal Standards uttalande, utan hänvisade enbart till en mening i sammanfattningen av Rocas svar på meddelandet om invändningar (trots att denna handling inte ingick i akten i målet).

89. Jag drar två slutsatser av det ovan anfördra.

37 — Åtminstone vad gäller produkter ”i den lägre prisklassen”, eftersom kommissionens slutsatser avser dessa produkter. Se sista meningen i skäl 590 i det omtvistade beslutet.

90. För det första anser jag (liksom kommissionen) att tribunalens dom är bristfälligt motiverad, dels av det skälet att tribunalen har underlåtit att undersöka bevisvärdet av Roca Frankrikes uttalande, i synnerhet som detta är ett avgörande bevismaterial i domarna Villeroy & Boch Austria, Duravit och Roca, dels av det skälet att en sådan granskning har ersatts av en hänvisning, tagen ur sitt sammanhang, till en sammanfattning (som återfinns i det angripna beslutet) av Roca Frankrikes svar på meddelandet om invändningar (som dessutom tolkats annorlunda i domen Roca).

91. Enligt min mening kunde tribunalen inte utan motivering grunda sig på rättspraxis enligt vilken den inte behöver värdera bevisning som saknar relevans,[38] eftersom tribunalen i tre parallella mål fann att bevisningen var relevant.

92. För det andra delar jag kommissionens uppfattning att tribunalens konstaterande i punkt 120 i domen Keramag att ett uttalande som görs i samband med ansökan om förmånlig behandling inte kan styrka ett annat uttalande, även utgör felaktig rättstillämpning, eftersom tribunalen i tre parallella mål ansåg att ett uttalande som görs i samband med en förmånlig behandling kunde styrkas av ett annat uttalande och drog slutsatsen att Ideal Standards och Roca Frankrikes uttalanden bekräftade varandra (åtminstone vad gäller produkterna ”i den lägre prisklassen”).

– Det andra argumentet: Motsägelser i motiveringen i domarna Keramag m.fl., å ena sidan, och Villeroy & Boch Österrike, Duravit och Roca, å andra sidan Rättspraxis

93. Enligt rättspraxis[39] ”kan tribunalens skyldighet att motivera sina domar *i princip* inte innebära att den även ska motivera den lösning som antagits i ett mål i förhållande till den som antagits i ett annat mål som anhängiggjorts vid tribunalen, även om det avser samma beslut. Domstolen har i detta avseende även slagit fast att om en mottagare av ett beslut beslutar att väcka talan om ogiltigförklaring, kan unionsdomstolen endast ta ställning till de delar av beslutet som avser denna mottagare. De delar av beslutet som avser andra mottagare omfattas inte av den tvist som unionsdomstolen ska avgöra” (min kursivering).

94. Likaså framgår av rättspraxis[40] att ”domstolens prövning av en grund, i vilken det görs gällande ett missförstånd av bevisningen, är begränsad till en kontroll av huruvida förstainstansrätten, när den på grundval av denna fann att företag deltagit i en kartell, *uppenbart* har överskridit ramarna för en skälig bedömning av detta. I målet ankommer det således inte på domstolen att självständigt pröva om kommissionen har visat att det föreligger en sådan delaktighet eller har uppfyllt sin bevisbörda för att visa att konkurrensbestämmelserna har åsidosatts. Domstolen ska i stället avgöra om förstainstansrätten, när den slog fast att så faktiskt var fallet, har gjort en tolkning av bevisningen som *uppenbart* stred mot ordalydelsen” (min kursivering).

Bedömning

95. Jag anser att tribunalen ”uppenbart har överskridit ramarna för en skälig bedömning” av ett bevis genom att behandla detta helt annorlunda i parallella mål avseende samma överträdelse och samma beslut.

38 — Dom Dorsch Consult/rådet och kommissionen (C-237/98 P, EU:C:2000:321, punkterna 50 och 51).

39 — Dom Team Relocations m.fl./kommissionen (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 66 och där angiven rättspraxis).

40 — Dom Siemens m.fl./kommissionen (C-239/11 P, C-489/11 P och C-498/11 P, EU:C:2013:866, punkt 44 och där angiven rättspraxis).

96. Enligt domstolen kan ”tribunalens skyldighet att motivera sina domar *i princip* inte [innebära] att den även ska motivera den lösning som antagits i ett mål i förhållande till den som antagits i ett annat mål som anhängiggjorts vid tribunalen, även om det avser samma beslut”, vilket förutsätter att det kan föreligga undantagssituationer där rättspraxis avseende motsägelsefull motivering, som i allmänhet är tillämplig på motiveringen i *en och samma dom*, även ska tillämpas på en motsägelsefull motivering i andra parallella domar. Jag anser att så är fallet i förevarande mål.

97. Överklaganden som är föremål för förevarande förslag till avgörande avser nämligen en något ovanlig situation. Kommissionen konstaterade att det förelåg en enda, fortlöpande och komplex överträdelse [41] som omfattade flera medlemsstater och tre produktgrupper (sanitetsporslin, duschväggar och kranar). I fyra domar avseende samma skäl i samma angripna beslut och avseende exakt samma omständigheter och bevisning drog tribunalen två helt motsatta slutsatser. I tre domar (domarna Villeroy & Boch Austria, Duravit och Roca) fann tribunalen att överträdelsen inom AFICS hade styrkts, medan den i domen Keramag fann att så inte var fallet på grundval av samma bevisning som godtogs i de tre första domarna och avvisades i den fjärde, utan att motivera denna åtskillnad.

98. På grundval härav kan slutsatsen dras att tolkningen av Roca Frankrikes svar och hänvisningen till dess svar på meddelandet om invändningar i domen Keramag innebar en missuppfattning av bevisningen i akten.

99. Utöver denna felaktiga rättstillämpning har tribunalen gjort en felaktig rättstillämpning i andra avseenden som har haft en avgörande inverkan på utgången av målet (den har inte motiverat varför Roca Frankrikes ansökan om förmånlig behandling inte undersöktes, det angripna beslutet ogiltigförklarades på grundval av en handling som inte fanns i akten och det fastställdes att ett uttalande i samband med en ansökan om förmånlig behandling inte kunde styrka ett annat uttalande).

100. Kommissionens överklagande ska följaktligen bifallas såvitt avser den andra delen av den första grunden.

b) Den tredje delen av den första grunden (tribunalen gjorde en felaktig bedömning när den fann att det diagram som Ideal Standard bifogade sin ansökan om förmånlig behandling i sig styrker att konkurrensbegränsande kontakter förekom, utan att ha granskat de förklaringar som lämnades avseende diagrammet)

101. Kommissionen har gjort gällande att tribunalen, i strid med fast rättspraxis, har tolkat kravet på styrkande bevisning alltför restriktivt vad gäller diagrammet avseende AFICS möte den 25 februari 2004.

102. Keramag m.fl. anser att tribunalen har prövat diagrammet på ett korrekt sätt och att kommissionen inte har lämnat några upplysningar till stöd för slutsatsen att konkurrensbegränsande diskussioner var föremål för mötet den 25 februari 2004.

103. Jag vill först påpeka att tribunalen har vägrat tillerkänna detta diagram karaktären av skriftlig bevisning som styrker att priser fastställts vid AFICS möte den 25 februari 2004, såsom anfördes av Ideal Standard i dess redogörelser som lämnades i samband med dess ansökan om förmånlig behandling (se punkt 119 i domen Keramag, eftersom det ”inte är daterat”, ”inte innehåller någon uppgift som gör det möjligt att koppla det till AFICS möte av den 25 februari 2004 eller till konkurrensbegränsande diskussioner” och ”inte anger konkurrenternas namn eller de minimi- och maximipriser som konkurrenterna ska tillämpa”.

41 — Se i detta avseende Riley, D., ”Revisiting the Single and Continuous Infringement of Article 101: The Significance of Anic in a New Era of Cartel Detection and Analysis”, *World Competition Law and Economics Review*, Kluwer, 2014, volym 37, nr 3, sidorna 293–318.

104. I domen Salzgitter Mannesmann/kommissionen (C-411/04 P, EU:C:2007:54, punkt 47), bekräftade domstolen det synsätt som tribunalen intog i den dom som var föremål för överklagandet, nämligen att ”ett anonymt bevis, såsom handlingen om fördelningstal, inte i sig självt var tillräckligt för att kunna fastställa att det skett en överträdelse av gemenskapens konkurrensrätt” och att ”[de] olika delar[na] av bevisningen ömsesidigt stöder varandra”.

105. Strykande bevisning kan nämligen utgöras av omständigheter som visserligen inte i sig styrker att det föreligger en överträdelse men som kan stödja annan bevisning som till exempel en ansökan om förmånlig behandling.

106. I den ovannämnda domen Salzgitter Mannesmann/kommissionen (C-411/04 P, EU:C:2007:54, punkterna 44–50), slog domstolen fast att inte ens den omständigheten att upphovsmannen till handlingen är okänd är tillräcklig för att den ska fråntas allt sitt bevisvärde om dess ursprung, tidpunkt och innehåll kan fastställas med tillräcklig säkerhet.[42] Även om handlingen saknar underskrift ska de förklaringar som lämnats av det företag vars medarbetare upprättat handlingen beaktas.[43]

107. Tribunalen har i förevarande fall inte tagit hänsyn till de förklaringar som har lämnats av Ideal Standard avseende de förhållanden under vilka diagrammet upprättades, dess upphovsman, dess tidpunkt med mera, trots att diagrammet upprättades av ett vittne till händelserna i nära samband med dessa, vilket är faktorer som i princip stärker dess tillförlitlighet.[44]

108. Jag anser följaktligen (liksom kommissionen) att tribunalen genom att ställa orimliga och alltför stränga krav på bevisnigen, tagen var för sig, och under alla händelser på helhetsbedömningen av dessa har berövat befintlig rättspraxis avseende möjligheten till ömsesidigt styrkande av bevisningen all innebörd.

109. Jag anser således att tribunalen har åsidosatt sin motiveringsskyldighet genom att kräva att det av diagrammet i sig framgår att det föreligger en överträdelse, utan att beakta övrig bevisning och kompletterande förklaringar (som återfinns i Ideal Standards ansökan om förmånlig behandling).

110. Denna slutsats bekräftas av den omständigheten att bedömningen av samma bevisning ledde fram till en helt annan slutsats i det parallella målet Duravit, nämligen avseende bevisvärdet av diagrammet. Om tribunalen, liksom i domen Duravit, hade granskat de berörda förklaringarna, så hade utgången av förevarande mål varit annorlunda.

111. Härav följer att kommissionens överklagande ska bifallas såvitt avser den tredje delen av den första grunden.

42 — Dom Shell/kommissionen (T-11/89, EU:T:1992:33, punkt 86). Se även, domarna Cimenteries CBR m.fl./kommissionen (T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95– T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 och T-104/95, EU:T:2000:77, punkt 901), Groupe Danone/kommissionen (T-38/02, EU:T:2005:367, punkt 288), FNCBV m.fl./kommissionen (T-217/03 och T-245/03, EU:T:2006:391, punkt 124, överklagandet ogillades: dom Coop de France bétail et viande m.fl./kommissionen, C-101/07 P och C-110/07 P, EU:C:2008:741), och Total Raffinage Marketing/kommissionen, T-566/08, EU:T:2013:423, punkt 81 (se fotnot 14 i förevarande förslag till avgörande).

43 — Se till exempel dom Lafarge/kommissionen (T-54/03, EU:T:2008:255, punkterna 369 och 373), där Lafarge ifrågasatte bevisvärdet av ett anonymt meddelande utan mottagare. Tribunalen beaktade de förklaringar som lämnades av Gyproc avseende upphovsmannen till meddelandet och de förhållanden under vilka det upprättades.

44 — Se bland annat domarna Ensidesa/kommissionen (C-198/99 P, EU:C:2003:530, punkt 312), Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen (T-5/00 och T-6/00, EU:T:2003:342, punkt 181) och JFE Engineering m.fl./kommissionen (T-67/00, T-68/00, T-71/00 och T-78/00, EU:T:2004:221, punkt 207).

c) Den femte delen (tribunalen har underlåtit att göra en helhetsbedömning)

112. *Kommissionen* har gjort gällande att tribunalen genom att underlåta att pröva flera bevis (bland annat de månadstabeller som innehåller konfidentiella uppgifter om försäljningar och Lalignés uttalande) och genom att tillämpa för höga beviskrav avseende den bevisning som den faktiskt prövat, har underlåtit att göra en helhetsbedömning av dessa, såsom föreskrivs i fast rättspraxis.

113. *Keramag m.fl.* har påpekat att de har åberopat Lalignés uttalande för att visa att Ideal Standards ansökningar om förmånlig behandling är osammanhängande och att nämnda uttalande i vart fall inte var relevant för det angripna beslutet. De har gjort gällande att den omständigheten att viss bevisning inte prövats, framför allt den som saknar relevans, inte innebär att tribunalen inte har gjort en helhetsbedömning.

114. Enligt min mening har tribunalen underlåtit att pröva om förekomsten av ett konkurrensbegränsande beteende kunde härledas ur ett antal sammanträffanden och indicier som när de beaktas tillsammans kan utgöra bevis för att en överträdelse har skett.[45]

115. Tribunalen har genom att underlåta att pröva flera relevanta bevis och genom att i punkt 119 i domen Keramag kräva att ett diagram avseende ett konkurrensbegränsande möte som åberopats som bevisning har daterats och innehåller namnen på konkurrenterna och uppgifter om minimi- och maximipriser, nämligen i själva verket krävt att ett sådant diagram i sig utgör tillräcklig bevisning för att visa att det föreligger en överträdelse.

116. Domstolen har emellertid klart godtagit att de olika bevisen avseende en konkurrensbegränsande samverkan normalt sett är fragmentariska och utspridda.

117. Domstolen har erinrat om att det ”för att fastställa att artikel 81.1 EG har åsidosatts, krävs att kommissionen kan hänvisa till trovärdiga, precisa och samstämmiga bevis … Emellertid måste inte varje del av den bevisning som kommissionen företett nödvändigtvis motsvara dessa kriterier med avseende på varje del av överträdelsen. Det är tillräckligt att en samlad bedömning av alla de indicier som institutionen åberopat motsvarar detta krav… Även om det antas att … var och en av dessa olika omständigheter inte i sig själv utgör ett avtal eller samordnat förfarande som är förbjudet enligt artikel 81.1 EG, utgör detta inte hinder för att nämnda omständigheter tillsammans utgör ett sådant avtal eller samordnat förfarande… [D]et är … nämligen, med hänsyn till att förbudet att delta i konkurrensbegränsande förfaranden och avtal samt att de böter som deltagarna riskerar att få betala är väl kända, vanligt att sådan verksamhet som innefattar konkurrensbegränsande förfaranden och avtal bedrivs i hemlighet, att mötena äger rum i hemlighet, ofta i ett tredjeland, och att därtill hörande dokumentation begränsas till ett minimum. Även om kommissionen upptäcker handlingar som uttryckligen bekräftar att aktörer har haft otillåten kontakt med varandra, såsom mötesprotokoll, är dessa vanligtvis fragmentariska och spridda, varför det ofta visar sig vara nödvändigt att rekonstruera vissa detaljer med hjälp av slutledning. I de flesta fall måste därför förekomsten av ett konkurrensbegränsande förfarande eller avtal härledas ur ett antal sammanträffanden och indicier som när de beaktas tillsammans och när annan hållbar förklaring saknas kan utgöra bevis för att en överträdelse av konkurrensreglerna har skett.”[46]

118. Den omständigheten att tribunalen gjorde en annan bedömning i de tre parallella domarna visar att misstaget haft inverkan på utgången i målet.

45 — Domarna Aalborg Portland m.fl./kommissionen (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkterna 55–57).

46 — Dom Knauf Gips/kommissionen (C-407/08 P, EU:C:2010:389, punkterna 47– 49).

119. Tribunalen har åsidosatt sin motiveringsskyldighet genom att underlåta att pröva om bevis, prövade tillsammans, kan stödja varandra. [47]

120. Härav följer, av samma skäl som anförts till stöd för att överklagandet ska bifallas såvitt avser den tredje delen, att överklagandet även ska bifallas såvitt avser den femte delen av den första grunden.

121. Jag föreslår således att domstolen ska upphäva domen Keramag. [48]

d) Följderna av domstolens upphävande av domen Keramag

122. Mot bakgrund av vad som anförts ovan framgår att den samlade bevisning som användes i domen Keramag var relativt begränsad, men eftersom domstolen har den fördelen att den har tillgång till flera andra domar från tribunalen som prövat denna bevisning noggrant, anser jag att det enligt principen om processekonomi krävs att domstolen själv avgör Keramags m.fl. talan om ogiltigförklaring i första instans.

123. Sistnämnda gjorde vid tribunalen i huvudsak gällande att kommissionens slutsats i skälen 556 och 590 i det angripna beslutet att Allia och PCT hade samordnat sina minimipriser för produkter i den lägre prisklassen vid AFICS möte den 25 februari 2004 grundade sig på bevisning som antingen inte kunde upptas till prövning eller inte var trovärdig, inte hade styrkts och var otillräcklig.

124. Som emellertid tidigare har anförts gjorde tribunalen, tvärtemot vad som var fallet i domen Keramag, där tribunalen gjorde sig skyldig till flera fall av felaktig rättstillämpning vid bedömningen av händelserna i AFICS, en riktig bedömning då den i domen Villeroy & Boch Austria (punkt 286) fann att ”kommissionen i punkt 556 i nämnda beslut anförde att den inte förfogade över sådan bevisning att det kunde fastställas att medlemmarna i AFICS deltagit i diskussioner om samordning av priserna först vid AFICS möte den 25 februari 2004. I skäl 572 i det angripna beslutet anförde kommissionen att deltagarna i nämnda möte, enligt Ideal Standard, hade enats om att deras minimipriser var för låga och att de borde höjas, bland annat genom höjning av listpriserna med 3 procent. I skäl 573 i det angripna beslutet anförde kommissionen att dessa uppgifter hade bekräftats av Roca Frankrike. I skäl 574 i nämnda beslut konstaterade kommissionen att deltagarna hade utbytt konfidentiella uppgifter om försäljningspriserna efter detta möte”.

125. För det första fann tribunalen i punkt 287 i nämnda dom att ”Villeroy & Boch och Villeroy & Boch France inte kan vinna framgång med sitt argument att kommissionen inte har förebringat någon bevisning till stöd för att Villeroy & Boch France deltagit i tre möten som hölls inom ramen för AFICS år 2004 (se bilaga 11 i det angripna beslutet). Såsom nämligen framgår av skälen 572 och 573 i det angripna beslutet grundade sig kommissionen på Ideal Standards och Roca [Frankrike]s uttalanden för att fastställa att Villeroy & Boch France deltagit i dessa möten”.

126. För det andra ska enligt punkt 288 i den domen ”Villeroy & Boch och Villeroy & Boch France argument att kommissionen inte i tillräckligt hög grad styrkt att otillåtna diskussioner fördes vid AFICS möte den 25 februari 2004, eftersom den grundade sig på muntliga uttalanden som gjordes i efterhand, var vaga och motsägelsefulla, vilket kommissionen dessutom medgav i det angripna beslutet, underkännas, eftersom de saknar grund”.

47 — Dom Salzgitter Mannesmann/kommissionen (C-411/04 P, EU:C:2007:54, punkt 47).

48 — Jag vill göra domstolen uppmärksam på den omständigheten att kommissionen genom sitt överklagande inte har ifrågasatt de slutsatser i domen Keramag som ledde till fastställandet att Pozzi Ginori deltog i överträdelsen på den italienska marknaden i mindre omfattning (punkt 245 i domen Keramag). Dessa slutsatser påverkar för övrigt inte bötesbeloppet (punkterna 337 och 338 i nämnda dom).

127. Tribunalen erinrade därefter i punkt 289 i nämnda dom om att ”det av rättspraxis visserligen framgår att ett uttalande från en person som kommit i åtnjutande av en total eller partiell nedsättning av böter som bestritts av en part måste styrkas [49], men det finns inget som hindrar att detta sker i form av ett vittnesmål av ett annat företag som deltagit i den konkurrensbegränsande samverkan, även om sistnämnda också kommer i åtnjutande av en nedsättning av böter. Även diskussionerna om minimipriser styrks sålunda, eftersom dessa diskussioner nämndes i protokollet från AFICS möte den 25 februari 2004.”

128. I punkt 290 i denna dom slog tribunalen efter en bedömning av Roca Frankrikes och Ideal Standards uttalande (och konstaterandet att det första var vagare och mer nyanserat än det andra) fast att ”detta emellertid inte innebär att konstaterandet att Roca [Frankrike]s vittnesmål i huvudsak bekräftar när, var och vem som deltog i de otillåtna diskussionerna i fråga och föremålet för dessa, vilket anförts i punkt i dagordningen, ifrågasätts. Mot denna bakgrund kan konstateras att Ideal Standards uttalande som styrks av Roca [Frankrike]s uttalande i tillräcklig grad styrker att de otillåtna diskussionerna i fråga ägt rum.”

129. I punkt 293 i nämnda dom tillade tribunalen att ”även om kommissionen inte stöder sig på [det uttalande som Duravit gjorde i samband med begäran om nedsättning av böter enligt 2002 års meddelande om samarbete] i det angripna beslutet, har Duravit inte desto mindre, tvärtemot vad Villeroy & Boch och Villeroy & Boch France anfört, även bekräftat Ideal Standards uttalande om de otillåtna diskussionerna som ’förmodligen’ ägde rum den 25 februari 2004”.

130. I punkt 295 bekräftar tribunalen slutligen att ”Ideal Standards och Roca [Frankrike]s uttalanden räcker för att konstatera att det förelåg en överträdelse av artikel 101.1 FEUF … på grund av deltagandet i AFICS möte den 25 februari 2004”.

131. I förevarande överklagande gäller således vad som anförts ovan i tillämpliga delar i målet Keramag m.fl. och det räcker – såsom tribunalen ansett i domarna Villeroy & Boch Austria och Duravit – för att ogilla Keramags m.fl. talan om ogiltigförklaring i den del den avser de händelser som ägde rum inom ramen för AFICS.

2. Anslutningsöverklagandet (den andra grunden)

132. Den andra grunden för anslutningsöverklagandet avser i huvudsak två sammanhängande punkter: För det första har en missuppfattning av de faktiska omständigheterna gjorts gällande, och för det andra bristande förenlighet med domen Wabco Europe m.fl./kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449, även känd som Ideal Standard, nedan kallad domen Wabco).

a) Frågan om missuppfattning av de faktiska omständigheterna

133. Keramag m.fl. har i andra hand gjort gällande att konstaterandet i punkt 289 i domen Keramag att meddelandet om invändningar innehöll tillräckligt med upplysningar för att göra det möjligt för Keramag m.fl. att ”få detaljerad kännedom om det beteende som Pozzi Ginori kritiserades för” utgör en missuppfattning av innehållet i meddelandet om invändningar som kan föranleda ett överklagande.

134. De har gjort gällande att eftersom det i punkt 277 i meddelandet om invändningar enbart anfördes att Pozzi Ginori var närvarande vid vissa möten under vilka ”konkurrensbegränsande beteenden” förekom, men *karaktären* av dessa möten inte angavs i meddelandet om invändningar, kunde tribunalen inte utgå från att meddelandet var tillräckligt precist. Konstaterandet i punkt 289 i domen Keramag (i punkt 277 i meddelandet om invändningar upplyste kommissionen sökandena om

49 — Dom JFE Engineering m.fl./kommissionen (T-67/00, T-68/00, T-71/00 och T-78/00, EU:T:2004:221, punkt 219).

karaktären av de beteenden [som förekom under Michelangelo-koncernens möten] som fastställts av kommissionen, hur ofta mötena ägde rum, tidpunkten för mötena och den bevisning som den förfogade över" vilket gjorde det möjligt för Keramag m.fl. att på grundval av meddelandet om invändningar "få detaljerad kännedom om det beteende som Pozzi Ginori kritiserats för") står direkt i strid med konstaterandet om lämpligheten av samma avsnitt i meddelandet om invändningar i domen Wabco, vilket i sig tyder på att de faktiska omständigheterna har missuppfattats.

135. Jag (liksom kommissionen) konstaterar att Keramag m.fl. inte har anfört någon bevisning som har missuppfattats och erinrar om att tribunalen i punkt 288 i domen Keramag korrekt erinrade om innehållet i punkt 277 i meddelandet om invändningar. De har således enbart begärt att domstolen omprövar denna punkt.

136. Även om Keramag m.fl. försöker finna stöd i dom Archer Daniels Midland/kommissionen (C-511/06 P, EU:C:2009:433) genom att göra gällande att tribunalen inte har tillämpat det rättsliga kriterium som utvecklades i nämnda dom för att bedöma huruvida Keramag m.fl. kunde försvara sig på ett tillfredsställande sätt, kan de inte under några omständigheter vinna framgång med sitt argument. Det konkurrensbegränsande beteendet har beskrivits i punkt 256 och punkterna 393–400 i detta meddelande och Keramag m.fl. har genom sitt svar på nämnda meddelande visat att de förstått den exakta arten av det konkurrensbegränsande beteendet i fråga. Påståendet om att meddelandet om invändningar är otillräckligt kan således inte ha någon inverkan på förfarandet.

b) Huruvida det föreligger bristande förenlighet mellan domarna Keramag och Wabco

137. Keramag m.fl. har gjort gällande att tribunalen på grundval av en motsägelsefull motivering fann att meddelandet om invändningar i fråga om överträdelsen inom sanitetsporslinsbranschen i Italien var tillräckligt och att dess dom var bristfälligt motiverad i det avseendet. De har anfört att bedömningen av meddelandet om invändningar i fråga om Michelangelo-koncernens möten i det parallella målet Wabco strider mot den bedömning som gjordes i förevarande mål. Keramag m.fl. anser att meddelandet om invändningar ska ha samma räckvidd för samtliga företag som det är riktat till.

138. Tribunalens slutsats är under alla omständigheter bristfälligt motiverad, eftersom det inte är möjligt att undersöka varför bedömningen av detaljrikedomen i samma punkt i samma meddelande om invändningar måste skilja sig åt i målet Keramag, å ena sidan, och i målet Wabco, å andra sidan.

139. Keramag m.fl. anser att en sådan skillnad vad gäller meddelandet om invändningar har åsidosatt deras rätt till försvar, eftersom de förmodligen hade valt en annan försvarstrategi om de på ett korrekt sätt hade underrättats om de klagomål som framfördes mot dem. De har gjort gällande att den omständigheten att de klagomål som framfördes mot Sanitec Europe och Pozzi Ginori inte anges i meddelandet om invändningar har inverkat på deras försvar och på det angripna beslutet. Av detta följer enligt Keramag m.fl. att detta beslut helt eller delvis ska ogiltigförklaras, i den del som slutsatsen dras att Sanitec Europe och Pozzi Ginori har gjort sig skyldiga till överträdelser inom sanitetsporslinsbranschen i Italien och att böterna följaktligen ska upphävas eller sättas ned. De har dessutom anfört att det angripna beslutet skulle ha blivit ett annat om inte deras rätt till försvar hade åsidosatts och har preciserat att det angripna beslutet ska ogiltigförklaras till följd av åsidosättandet oberoende av denna omständighet.

140. Det har inom ramen för kommissionens överklagande (punkterna 93 och 96 i förevarande förslag till avgörande) konstaterats att det av rättspraxis [50] framgår att "tribunalens skyldighet att motivera sina domar *i princip* inte kan innebära att den även ska motivera den lösning som antagits i ett mål i förhållande till den som antagits i ett annat mål som anhängiggjorts vid tribunalen, även om det avser

50 — Dom Team Relocations m.fl./kommissionen (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 66 och där angiven rättspraxis).

samma beslut” (min kursivering). Det har anförts att den omständigheten att domstolen använt begreppet *i princip* motiverar att rättspraxis avseende motsägelsefull motivering, som i allmänhet är tillämplig på motiveringen i *en och samma dom*, *i undantagsfall*, kan tillämpas på motiveringen i två eller flera domar som meddelats i parallella mål avseende samma överträdelse och samma beslut.

141. Tvärtemot vad som gäller avseende kommissionens överklagande anser jag emellertid att det inte föreligger sådana undantagsfall i anslutningsöverklagandet.

142. Oberoende av att Keramags m.fl. argument som avser domen Wabco inte är tillräckligt tydligt, eftersom det inte anges vilken del av domen Wabco deras argument grundar sig på, räcker det att konstatera att tribunalens slutsatser i de två domarna inte är oförenliga med varandra. Det sammanhang i vilket tribunalen granskade huruvida punkt 277 i meddelandet om invändningar var tillräcklig och de frågor som behandlades skiljde sig väsentligen från varandra i de två målen. För det första var det, såsom kommissionen påpekat, i målet Wabco fråga om möjligheten att tolka denna tystnad som ett erkännande av ett konkurrensbegränsande beteende och inte om meddelandet om invändningar var tillräckligt eller inte för att möjliggöra för Keramag m.fl. att utöva deras rätt till försvar. För det andra har Pozzi Ginori till skillnad från Wabco inte underlåtit att uttala sig om påståendena om Michelangelo-koncernens möten i Italien.

143. Keramag m.fl. har inte åberopat någon annan bevisning som de kunnat åberopa om den konkurrensbegränsande karaktären av beteendet under Michelangelo-koncernens möten i Italien hade preciserats annorlunda. Under dessa förhållanden är Keramags m.fl. argument hypotetiska och saknar grund.

144. Anslutningsöverklagandet ska följaktligen avvisas såvitt avser den andra grunden eller i varje fall ogillas.

B – Målen Duravit m.fl./kommissionen (tredje grunden), Villeroy & Boch AG/kommissionen (första och andra grunden), Villeroy & Boch SAS/kommissionen (första och andra grunden)

145. Enligt min mening kan domstolen fatta sig relativt kort när den drar slutsatser av att domen Keramag upphävts och av mitt förslag att domstolen själv ska avgöra Keramags m.fl. talan.

146. Den argumentation som Duravit m.fl., Villeroy & Boch AG och Villeroy & Boch SAS framfört är i princip den andra sidan av den argumentation som kommissionen fört i sitt överklagande mot domen Keramag. Såsom jag emellertid anfört är bevisprövningen i domen Keramag felaktig. Tvärtemot vad sökandena har anfört föreligger i domarna Duravit och Villeroy & Boch Austria varken någon missuppfattning eller bristande motivering vad avser samma bevisning. De grunder som avser denna bevisning kan således inte upptas till sakprövning och enligt mina slutsatser om överklagandet kommissionen/Keramag Keramische Werke m.fl. saknar varje invändning om skillnad i behandling i de olika domarna betydelse, oberoende av om sökandenas argument kan tas upp till sakprövning.

147. Det är därför endast i andra hand som jag i det följande kommer att behandla dessa mål närmare inom ramen för en generaladvokats uppgift.

1. Målet Duravit m.fl./kommissionen (tredje grunden)

148. *Duravit m.fl.* har gjort gällande att tribunalen vid flera tillfällen uppenbart och på ett avgörande sätt har missuppfattat innehållet i akten och därmed gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning och åsidosatt godtagna principer som gäller för bevisprövning.

149. Bland de 14 invändningar om missuppfattning av bevisning som framförts av Duravit m.fl. har tribunalen i fråga om den sjunde och tolfte invändningen (avseende punkterna 213 och 312 och följande punkter i tribunalens dom) gjort olika bedömningar av samma bevisning i förevarande mål och i parallella mål.

150. Enligt *kommissionen* ska varje påstående om missuppfattning underkännas, antingen av det skälet att det grundar sig på en felaktig tolkning av domen Duravit eller av det skälet att Duravit m.fl. i själva verket framförde denna grund delvis i syfte att få till stånd en omprövning av de faktiska omständigheterna, utan att det visats att tribunalen uppenbarligen hade missuppfattat dessa.

151. I enlighet med domstolens begäran kommer bedömningen av denna grund i förevarande förslag till avgörande enbart att avse frågan om tribunalens slutsatser avseende viss bevisning, som bedömts annorlunda i andra mål, kan godtas i förevarande mål (enbart den sjunde och tolfte invändningen om missuppfattning som framförts av Duravit m.fl.).

152. Duravit m.fl. har härvid gjort gällande att tribunalen gjort en annan bedömning av samma bevisning i förevarande mål och i parallella mål (domarna Keramag och Villeroy & Boch Austria), bland annat i fråga om innehållet i och beaktandet av denna för att slå fast att konkurrensbegränsande förfaranden förekom vid vissa möten i vilka Duravit m.fl. deltog.

153. Tribunalen har enligt min mening i förevarande mål inte överskridit ramarna för en skälig bedömning av bevisningen.

a) Sjunde invändningen om missuppfattning

154. Duravit m.fl. har gjort gällande att tribunalen i punkt 213 i domen Duravit vad gäller innehållet i de anteckningar som gjordes av medarbetaren O. Schinle i företaget Hansgrohe från DSI (Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrie)/IFS (Industrie Forum Sanitär)möte den 5 oktober 2000, som tolkades annorlunda i domen Keramag, missuppfattat bevisningen och åsidosatt de principer som gäller för bevisprövning.

155. Enligt min mening utgör dessa argument enbart en förevändning för att ifrågasätta tribunalens bevisvärdering i punkt 213 i domen, som inte kan ifrågasättas i ett överklagande.

156. Av fast rättspraxis framgår att en missuppfattning ska framstå som uppenbar av handlingarna i målet utan att det är nödvändigt att göra en ny bedömning av de faktiska omständigheterna och av bevisningen. [51]

157. Såsom kommissionen påpekat framgår av punkt 213 i domen Duravit att tribunalen genom att hänvisa till i punkterna 210–212 angiven rättspraxis har anfört samma sak som i punkt 133 i domen Keramag till vilken Duravit m.fl. hänvisat.

158. I punkt 133 slog domstolen emellertid otvetydigt fast att den ansåg att det av anteckningarna från mötet den 5 oktober 2000 framgick att det fanns ett konkurrensbegränsande syfte: "I den del av Hansgrohes anteckningar som anges i punkt 132 ovan *framgår tydligt mötets konkurrensbegränsande syfte*. Information om prishöjningar för år 2001 som vid detta tillfälle utbyttes mellan deltagarna utgör känsliga uppgifter i den mening som avses i ovan i punkterna 54–57 anförda rättspraxis." (min kursivering).

51 — Domarna Siemens m.fl./kommissionen (C-239/11 P, C-489/11 P och C-498/11 P, EU:C:2013:866, punkt 42), där det hänvisas till domen Activision Blizzard Germany/kommissionen (C-260/09 P, EU:C:2011:62, punkt 53 och där angiven rättspraxis).

b) Tolfte invändningen om missuppfattning

159. Duravit m.fl. har gjort gällande att tribunalen i punkt 312 och följande punkter i domen Duravit missuppfattade det angripna beslutet i fråga om bevisvärdet av bevisningen beträffande IFSmöte den 24 april 2001 och Fachverband Sanitärkeramische Industries (nedan kallat FSKI) möten den 23 januari och 5 juli 2002.

160. Såsom redan anförts med avseende på den sjunde invändningen om missuppfattning är syftet med dessa argument också att ifrågasätta tribunalens bevisvärdering, vilken inte kan angripas i ett överklagande.

161. I domen Keramag konstaterade tribunalen faktiskt att det i skälen till det angripna beslutet inte anfördes att det vid två möten som ägde rum vid FSKI förekom konkurrensbegränsande beteenden mellan deltagarna. Tribunalen drog samma slutsats med avseende på IFS möte den 23 januari 2002 (punkt 129 i nämnda dom).

162. Enligt min uppfattning anges emellertid inte motsatsen i domen Duravit. De tre mötena granskas inte vid något tillfälle där. Hänvisningen i punkt 313 i denna dom till det höga bevisvärde som ”nästan all” bevisning avseende IFS och FSKI:s möten hade kan enbart avse de möten som granskats av tribunalen. De tre ovannämnda mötena omfattas således inte. Detta måste även gälla för IFS möte den 14 november 2001.

c) Slutsats

163. Den sjunde och den tolfte invändningen om missuppfattning som framfördes av Duravit m.fl. ska avvisas eller ogillas.

2. Målet Villeroy & Boch AG/kommissionen

a) Den första grunden (bedömningen av den konstaterade överträdelsen i Frankrike är motsägelsefull, och strider mot principen om likabehandling, principen in dubio pro reo och innehåller logiska tankefel)

i) Kort sammanfattning av Villeroy & Boch AG:s argument

164. *Villeroy & Boch AG* har bestritt bedömningen av bevisningen avseende de gärningar som begicks i Frankrike. Enligt Villeroy & Boch AG uppvisar bedömningen av den aktuella bevisningen avsevärda brister på överensstämmelse. En sådan motsägelsefull bevisvärdering strider enligt företagets mening mot principen om likabehandling och tribunalen gjorde sig skyldig till flera fall av felaktig rättstillämpning som medför skada för företaget. Tribunalen har för det första i strid med principen om likabehandling och principen att hellre fria än fälla gjort en helt annan bedömning av två bevis (Ideal Standards och Roca Frankrikes uttalanden i samband med ansökan om förmånlig behandling) än i domen Keramag, vilket medför skada för företaget. Tribunalen har i strid med sin rättspraxis och principen om likabehandling och principen att hellre fria än fälla, samt artiklarna 263 FEUF och 296 andra stycket FEUF för det andra bedömt ett bevis som inte kunde användas (Duravits m.fl. uttalande) vilket likaså medför skada för företaget och därmed samtligt på ett otillåtet sätt ersatt motiveringen i det angripna beslutet.

165. Enligt Villeroy & Boch AG kan dessutom ett vittnesmål som avges av ett företag som ansökt om förmånlig behandling, enligt principen testis unus, testis nullus (ett vittne är inget vittne) som följer av rättspraxis, även styrkas av vittnesmål som avges av övriga deltagare i kartellen. Så är fallet i förevarande mål, eftersom det vittnesmål som avgavs i samband med Ideal Standards ansökan om förmånlig behandling har bekräftats av Roca Frankrikes uttalande. Bedömningen av den bevisning som åberopats mot dem för att fastställa deras deltagande i Frankrike står helt i strid med den bedömning som gjordes i domen Keramag.

166. Eftersom ingen annan bevisning har förebringats för den överträdelse som Villeroy & Boch AG tillskrivs i Frankrike, grundar sig beslutet att sistnämnda ska hållas ansvarigt på felaktig rättstillämpning av samma typ som den ovannämnda i fråga om de gärningar som begåtts i Frankrike. Tribunalens avgörande ska således upphävas i den del det konstaterats att det föreligger en enda överträdelse, eftersom villkoren för en komplex och fortlöpande överträdelse inte är uppfyllda i fråga om Frankrike. I vart fall ska slutsatserna i artiklarna 1 och 2 i det angripna beslutet i den del de avser Frankrike upphävas.

167. Enligt kommissionen saknas dock stöd för denna argumentation.

ii) Bedömning

168. Såsom jag påpekat i min bedömning av överklagandet kommissionen/Keramag Keramische Werke m.fl. (punkterna 45–131 i förevarande förslag till avgörande), står vissa av bedömningarna i domen Keramag helt i strid med dem som motsvarar dessa i de tre parallella domarna (domarna Roca Sanitario, Duravit m.fl. och Villeroy & Boch Austria), som meddelades samma dag av samma domare avseende samma kommissionsbeslut. Alla dessa domar avser samma faktiska omständigheter och kommissionen har härvid åberopat samma bevisning.

169. Tvärtemot vad Villeroy & Boch AG anfört slog tribunalen i sin dom Villeroy & Boch Austria med rätta fast att de konkurrensbegränsande diskussioner som ägde rum under AFICS möte den 25 februari 2004 i tillräcklig grad hade styrkts i rättsligt hänseende och grundade sig härvid på Ideal Standards och Roca Frankrikes samstämmiga ansökningar om tillämpning av meddelandet om förmånlig behandling. Tribunalen följde således fast rättspraxis enligt vilken en ansökan om tillämpning av meddelandet om förmånlig behandling innehållsmässigt kunde bekräftas av en annan ansökan om tillämpning av meddelandet om förmånlig behandling.[52] Tribunalen drog samma slutsats i domen Duravit (punkt 324). I domen Roca (punkterna 198 och 239) beviljade tribunalen, såsom jag anfört i punkt 49 (tredje strecksatsen) i förevarande förslag till avgörande, en nedsättning av böterna med 6 procent, eftersom de upplysningar som lämnades hade ett betydande mervärde då de bekräftade att de konkurrensbegränsande diskussionerna ägde rum under AFICS möte den 25 februari 2004. I domen Roca rörde det sig således om samma aspekt av överträdelsen som i förevarande mål.

170. Såsom anförts konstaterade tribunalen således i tre domar (nämligen domarna Roca, Duravit och Villeroy & Boch Austria) att överträdelsen hade begåtts vid AFICS, medan den drog motsatt slutsats i domen Keramag. Såsom jag emellertid redan anfört i punkt 99 i förevarande förslag till avgörande har det gjorts en felaktig bedömning av bevisningen i domen Keramag som jag föreslår att domstolen upphäver.

52 — Denna bekräftelse måste inte nödvändigtvis framgå av handlingar som härrör från den period under vilken agerandet ägde rum. Flera uttalanden kan vara trovärdiga om de bekräftar varandra ömsesidigt. Se i detta avseende dom Siemens m.fl./kommissionen, C-239/11 P, C-489/11 P och C-498/11 P, EU:C:2013:866, punkterna 190 och 191. Se även domarna Lögstör Rör/kommissionen (T-16/99, EU:T:2002:72, punkterna 45–47), Bolloré m.fl./kommissionen (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 och T-136/02, EU:T:2007:115, punkt 168), samt Polimeri Europa/kommissionen (T-59/07, EU:T:2011:361, punkt 55). En bekräftelse genom ett annat uttalande som gjorts i samband med en ansökan om tillämpning av meddelandet om förmånlig behandling kan vara tillräcklig om detta uttalande har gjorts oberoende och i stora drag överensstämmer med beskrivningen av överträdelsen. Se i det avseendet domen Total Raffinage Marketing/kommissionen, T-566/08, EU:T:2013:423, punkt 74.

171. Även om domstolen inte följer mitt förslag i målet kommissionen/Keramag m.fl. vill jag påpeka att Villeroy & Boch AG inte har gjort gällande att domen Villeroy & Boch Austria är bristfälligt motiverad eller att tribunalen har missuppfattat bevisningen. Om tribunalen, såsom kommissionen påpekat, inte hade meddelat domen Keramag, hade Villeroy & Boch AG inte ifrågasatt denna del av domen.

172. I domen Koninklijke Wegenbouw Stevin/kommissionen [53] gjorde sökanden även gällande att principen om likabehandling och grundläggande krav på att domstolsavgöranden ska vara samstämmiga hade åsidosatts. Domstolen avvisade emellertid talan såvitt avser den grunden, eftersom sökanden inte hade gjort gällande missuppfattning av den omtvistade bevisningen. Detsamma måste gälla för argumentet att motiveringen i domen Villeroy & Boch Austria är bristfällig (punkt 18 i överklagandet).

173. Vad gäller det påstådda åsidosättandet av principerna ”testis unus, testis nullus”, ”in dubio pro reo”, och oskuldspresumtionen och särskilt påståendet att den bevisning som granskats för att fastställa den överträdelse som Villeroy & Boch AG begått i Frankrike är otillräcklig ska det erinras om (se punkt 169 i förevarande förslag till avgörande) att det framgår av rättspraxis [54] att en ansökan om tillämpning av meddelandet om förmånlig behandling kan bekräftas av en annan ansökan. I domen Keramag underlät tribunalen att bedöma bevisvärdet av Roca Frankrikes uttalanden som hade bifogats ansökan (se i detta sammanhang punkt 77 och följande punkter i förevarande förslag till avgörande).

174. I förevarande fall, det vill säga i domen Villeroy & Boch Austria (men även såsom anförts ovan i målet Duravit) anförde tribunalen uttryckligen att de uttalanden som gjordes av Roca Frankrike i samband med dess ansökan om förmånlig behandling ingick i den samlade bevisning som möjliggjorde för tribunalen att konstatera överträdelsen med avseende på sanitetsporslin i Frankrike. Tribunalen anförde i de två domarna att Ideal Standards och Roca Frankrikes uttalanden ömsesidigt styrker varandra, i vart fall vad gäller produkter i den lägre prisklassen, eftersom kommissionens konstateranden avsåg den kategorin av produkter.

175. Tribunalen ansåg inte att det var nödvändigt att pröva andra bevis, [55] eftersom den var av uppfattningen att Ideal Standards och Roca Frankrikes uttalanden var tillräckliga. Det är enbart om domstolen anser att Ideal Standards och Roca Frankrikes uttalanden inte räcker för att konstatera överträdelsen i Frankrike som det ankommer på tribunalen (eller domstolen om den anser att målet är färdigt för avgörande) att bedöma bevisvärdet av de övriga uppgifterna.

176. Villeroy & Boch AG:s överklagande ska således avvisas eller ogillas såvitt avser den första grunden.

b) Den andra delen av den andra grunden (tribunalen har gjort ett logiskt tankefel och åsidosatt principen om likabehandling med avseende på den materiella prövningen och beslutet att tillskriva ansvar för överträdelsen i Italien)

177. *Villeroy & Boch AG* har klandrat tribunalen för att den slagit fast att företaget i egenskap av tillverkare av sanitetskeramik ska tillskrivas ansvar för överträdelser som begåtts i Italien av företag som inte konkurrerar med sökanden (tillverkare av kranar), trots att sökanden inte bedriver verksamhet i det landet och inte var närvarande vid de möten som påståtts strida mot kartellreglerna.

53 — C-586/12 P, EU:C:2013:863, punkterna 22–29.

54 — Se fotnot 52 i detta förslag till avgörande.

55 — Se konstaterandena i punkt 295 i domen Villeroy & Boch Austria som avser diagrammet från mötet den 25 februari 2004, Ideal Standards förklaringar avseende de förhållanden under vilka handlingen upprättades, upphovsmännen till och tidpunkten för handlingen, månadsrapporterna som innehåller konfidentiella uppgifter om försäljningen och Lalignés uttalanden.

Tribunalen har samtidigt i parallella mål slagit fast att de företag som är verksamma på marknaden ska frikännas från ansvar. Förutom en skillnad i behandling som medförde skada för sökanden och som uppenbarligen var diskriminerande föreligger i detta avseende ett åsidosättande av principen om oskuldspresumtion och ett logiskt tankefel.

178. *Kommissionen* har bestritit att den grund som avser åsidosättande av principen om likabehandling vad gäller tribunalens konstaterande i de tre parallella målen avseende andra tillverkare av sanitetsporslin kan tas upp till sakprövning. Även om det finns konstateranden i andra domar som likaså är tillämpliga på Villeroy & Boch AG, har sistnämnda inte anfört någon motsvarande grund vid tribunalen.

179. Under alla förhållanden räcker det att konstatera att Villeroy & Boch AG enligt rättspraxis " … inför domstolen [kan] åberopa grunder som följer av den överklagade domen och som syftar till att bestrida domens rättsliga grund"[56] (nämligen en skillnad i behandling i förhållande till andra parter).

180. Det ska i sak, utan att det är nödvändigt att ta ställning till huruvida argumentet att det eventuellt föreligger en skillnad i behandling i förhållande till andra företag som avses i tribunalens domar i de parallella målen är relevant, erinras om att tribunalens delvisa ogiltigförklaring i fråga om den överträdelse som konstaterats i Italien enbart beror på att deltagandet av vissa företag var mer begränsat i tiden och att det inte har någon inverkan på frågan om Villeroy & Boch AG kunde ha kännedom om överträdelsen i det landet eller om företaget rimligen kunde förutse den. För att kunna tillskriva företaget ansvar för en övergripande överträdelse måste det fastställas att företaget inte kan ha varit okunnig om den allmänna omfattningen och de väsentliga särdragen i kartellen som helhet, varvid detaljkännedom saknar betydelse.[57]

181. Närmare bestämt ska följande omständigheter anföras.

182. För det första konstaterade tribunalen, såsom kommissionen anfört, i domen Duravit m.fl. (punkterna 37–41 i överklagandet) att bevisningen inte var tillräcklig för att dra slutsatsen att Duravit m.fl. hade kännedom om den överträdelse som hade begåtts i Italien, vilket Duravit klart och tydligt hade bestritt.

183. Dessutom befann sig Villeroy & Boch AG och Duravit m.fl. inte i samma situation, dels av det skälet att Duravit m.fl. hade deltagit i överträdelsen i tre medlemsstater, medan Villeroy & Boch AG hade deltagit i överträdelsen i fem medlemsstater, dels av det skälet att sistnämnda varit delaktig i överträdelsen under en betydligt längre tid. Normalt sett leder dessa två omständigheter till att den faktiska räckvidden av en överträdelse kan förutses bättre.

184. För det andra, vad gäller domen Wabco (punkterna 42 och 43 i överklagandet), ligger ett särskilt problem till grund för den delvisa ogiltigförklaringen. En stor del av bötesbeloppet hänförde sig till en överträdelse med avseende på sanitetsporslin som såldes i Italien, vilket innebär att en del av bötesbeloppet fastställdes på grundval av försäljningsvärdet av dessa produkter i Italien, medan böterna vad gäller Villeroy & Boch AG däremot fastställdes utan att försäljningsvärdet i Italien beaktades.

56 — Domarna Stadtwerke Schwäbisch Hall m.fl./kommissionen (C-176/06 P, EU:C:2007:730, punkt 17) och kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl. (C-231/11 P-C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 102).

57 — Domen Raiffeisen Zentralbank Österreich m.fl./kommissionen (T-259/02–T-264/02 och T-271/02, EU:T:2006:396, punkt 193). Se även domen Team Relocations m.fl./kommissionen (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 54).

185. För det tredje konstaterade tribunalen i målet Wabco att företagets deltagande i överträdelsen avseende sanitetsporslin på den italienska marknaden endast hade visats för en viss period och satte följaktligen ned bötesbeloppet. Den slog emellertid uttryckligen fast att Ideal Standard även hade deltagit i kartellen genom att utbyta information med tillverkare av kranar.[58] Den del av böterna som grundade sig på försäljningsvärdet av kranar på marknaden har inte bestritts av Ideal Standard och tribunalen har inte heller upphävt den. Eftersom tribunalen inte har slagit fast att Ideal Standard inte hade kännedom om en del av överträdelsen, kan jag (liksom kommissionen) inte se hur Villeroy & Boch AG:s situation i Italien kan jämföras med Ideal Standards situation.

186. För det fjärde, vad gäller domen Keramag (punkterna 44–47 i överklagandet), avser tribunalens ogiltigförklaring enbart en begränsad del av överträdelsen och följer av en brist på bevisning vad gäller Pozzi Ginoris deltagande under en period av några månader. Den har inte medfört någon nedsättning av bötesbeloppet som likaså fastställdes på grundval av försäljningsvärdet av sanitetsporslin i Italien.[59]

187. Eftersom tribunalen inte har slagit fast att Keramag m.fl. inte hade någon kännedom om överträdelsen i Italien, ser jag inte hur Villeroy & Boch AG:s situation i Italien kan jämföras med Keramags m.fl. situation.

188. Överklagandet kan följaktligen inte bifallas såvitt avser den andra grundens andra del.

3. Målet Villeroy & Boch SAS/kommissionen

a) Den första grunden (motsägelser i bedömningen av bevisningen när det gäller Frankrike, vilket innebär ett åsidosättande av principen om likabehandling, principen in dubio pro reo och påverkar samstämmigheten i domen i logiskt och rättsligt hänseende)

189. Villeroy & Boch Frankrike hänvisade till att den bedömning som tribunalen gjort med avseende på Ideal Standards, Roca Frankrikes och Duravits uttalande avseende samtliga faktiska omständigheter som konstaterats i Frankrike inte överensstämmer med den bedömning som tribunalen gjorde avseende samma bevisning i domarna Keramag och Wabco Europe och anförde att tribunalen enligt dess uppfattning således har åsidosatt principen om likabehandling och principen in dubio pro reo.

190. Enligt Villeroy & Boch Frankrike grundade tribunalen domen Villeroy & Boch Austria på Ideal Standards och Roca Frankrikes uttalanden, medan den i domen Keramag fann att Ideal Standards uttalande i sig inte kunde utgöra tillräcklig bevisning och att kommissionen inte kunnat grunda sig på Roca Frankrikes uttalanden i avsaknad av bevisning som styrker att en samordning av minimipriser ägt rum.

191. Vad gäller Duravits m.fl. uttalande har Villeroy & Boch SAS gjort gällande att tribunalen i domen Keramag konstaterade att detta uttalande inte delgavs företaget under det administrativa förfarandet och att det följaktligen inte kan göras gällande gentemot företaget. Den omständigheten att tribunalen grundade sig på Duravits m.fl. uttalande för att bekräfta Ideal Standards uttalande innebär att motiveringen av det angripna beslutet är felaktig.

192. Villeroy & Boch SAS har anfört att tribunalen härigenom har åsidosatt artiklarna 263 och 296 andra stycket FEUF och principen om oskuldspresumtion som fastställs i artikel 48.1 i stadgan och artikel 6.2 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950.

58 — Punkterna 91 och 99 i domen.

59 — Till skillnad från de böter som ålades Villeroy & Boch AG.

193. Avseende bristen på överensstämmelse med domen Keramag hänvisas till punkt 45 och följande punkter i förevarande förslag till avgörande avseende denna dom och till punkt 148 och följande punkter (Duravit m.fl.) och punkt 168 och följande punkter (Villeroy & Boch AG), där jag har motiverat mitt förslag att avvisa de grunder som Duravit m.fl. och Villeroy & Boch AG åberopat till stöd för denna motsägelse.

194. Jag instämmer för övrigt i Villeroy & Boch SAS uppfattning att Duravits m.fl. svar på meddelandet om invändningar inte kan användas som bevis. Villeroy & Boch SAS argument saknar emellertid verkan, eftersom domen Villeroy & Boch Austria uppenbarligen inte grundade sig på detta svar (se punkt 295 i sistnämnda dom). Kommissionen har inte ifrågasatt att detta svar lämnades för fullständighetens skull och att det inte kunde beaktas, eftersom det varken nämndes i meddelandet om invändningar eller i skrivelsen om sakförhållandena.

195. Överklagandet kan således inte vinna bifall såvitt avser den första grunden.

b) Den andra grunden (felaktig rättstillämpning vad gäller kvalificeringen som en enda, komplex och fortlöpande överträdelse – motsägelser mellan olika domar)

196. Villeroy & Boch SAS har i huvudsak gjort gällande att tribunalen inte har gjort samma konstateranden med avseende på företaget som i domarna Keramag, Duravit och Wabco. Om tribunalen hade gjort detta så hade den inte kunnat fastställa att det förelåg en enda, komplex och fortlöpande överträdelse. Villeroy & Boch SAS har genom denna invändning för det andra nämligen gjort gällande att det saknas bevisning för att fastställa företagets skuld: a) i Frankrike, till följd av konstaterandena i domen Keramag, b) i Italien, till följd av att konstaterandena om deltagande i överträdelser helt eller delvis ogiltigförklarats i domarna Duravit, Wabco och Keramag, c) i Tyskland, och d) i Nederländerna på grund av delvis ogiltigförklaring av det angripna beslutet vad gäller moderbolagets beteende.

197. Utöver de argument som jag anfört för att motivera mitt förslag att avvisa överklagandet såvitt avser Villeroy & Boch SAS första grund som avser motsägelserna mellan olika parallella domar från tribunalen (se punkt 189 och följande punkter i förevarande förslag till avgörande), ska även påståendet att en "betydande del av konstaterandena" (överklagandet, punkt 52) ogiltigförklarades av tribunalen underkännas.

198. Vad gäller Frankrike beror ogiltigförklaringen på att ett företag var mindre delaktigt i överträdelsen eller på att överträdelsens geografiska område var mer begränsat.

199. Vad beträffar Tyskland och Italien har tribunalen enbart satt ned perioden för de två övriga företagens deltagande i överträdelsen på grund av omständigheter som rör deras deltagande.

200. Vad gäller Nederländerna minskade moderbolagets deltagande marginellt genom ogiltigförklaringen.

201. Såsom kommissionen har påpekat innebär för övrigt inte enbart den omständigheten att vissa företag under vissa förhållanden saknar kännedom om hela överträdelsen att det inte kan föreligga en enda överträdelse. I rättspraxis görs en åtskillnad mellan fastställandet av en enda överträdelse och det enskilda företagets ansvar. Den omständigheten att vissa företag under vissa förhållanden saknar kännedom om den totala omfattningen av överträdelsen förklaras av att dessa företag koncentrerade sin verksamhet till vissa marknader och bedrev obetydlig verksamhet på övriga marknader.

202. Överklagandet kan således inte bifallas såvitt avser den andra grunden.

C – Målet Roca Sanitario/kommissionen (den första delen av den andra grunden)

1. Kort sammanfattning av parternas argument

203. *Roca Sanitario* har genom denna delgrund gjort gällande att även om tribunalen har erkänt att allvaret av den överträdelse för vilken sökanden hållits ansvarig är av lägre grad i geografiskt hänseende i förhållande till graden av allvar av de överträdelser för vilka företag som ingår i den ”hårda kärnan” (eller den centrala gruppen) av kartellen hållits ansvariga,[60] har den härav inte dragit de slutsatser som krävs, eftersom tribunalen varken vid utövandet av sin obegränsade behörighet har satt ned det bötesbelopp som ålagts företaget eller anpassat koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten eller slagit fast att det föreligger förmildrade omständigheter. Tribunalen har således åsidosatt sin motiveringsskyldighet och principerna om att sanktioner ska vara individuella och proportionerliga och om personligt ansvar (vilken stadgas i artikel 49.3 i stadgan) och principerna om likabehandling och om skydd för berättigade förväntningar.

204. *Kommissionen* har för det första gjort gällande att den begränsade geografiska omfattningen av de överträdelser som Roca Sanitario och dess moderbolag begått redan avspeglas i böternas grundbelopp, eftersom dessa enbart beräknats på grundval av försäljningarna i Frankrike och Österrike.

205. Den har vidare anfört att den geografiska omfattningen enbart är av underordnad betydelse, även om det i 2006 års riktlinjer har angetts att den utgör en faktor som ska beaktas vid fastställandet av de tillämpliga koefficienterna, eftersom försäljningsvärdet ger tillräcklig information i detta avseende och överträdelsens art är den viktigaste faktorn vid bedömningen. Kommissionen har således utvecklat en praxis som består i en mindre höjning, i allmänhet på 1 procent, när den geografiska omfattningen motsvarar hela Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Det är emellertid motiverat att inte tillämpa denna praxis när den geografiska omfattningen av överträdelsen är mindre, varvid procentsaten av antalet medlemsstater som omfattas av denna överträdelse ska anpassas med decimaler. Kommissionen har genom att tillämpa koefficienten på 15 procent således inte frångått den metod som anges i dess riktlinjer från år 2006.

206. Kommissionen har dessutom konstaterat att tribunalen inte har någon skyldighet att sätta ned böter som den anser vara proportionerliga enbart av det skälet att den anser att de böter som ålagts övriga deltagare i kartellen borde ha varit högre. Tribunalen har tvärtom upprepade gånger nekat en sådan nedsättning med hänvisning till principen att “ingen till sin egen förmån kan åberopa en lagstridig åtgärd som har gynnat någon annan”. Det framgår såväl av rättspraxis som av kommissionens beslutspraxis att inte varje skillnad vid deltagandet i överträdelsen nödvändigtvis måste leda till en nedsättning av böterna, såvida bötesbeloppet korrekt avspeglar det berörda företagets individuella deltagande.

207. Dessutom har kommissionen gjort gällande att domstolen inte kräver någon detaljerad motivering när koefficienterna (för höjning av böternas grundbelopp) uppgår till nära 15 procent.[61] I vart fall framgår av domen Roca Sanitario klart varför dessa är lämpliga.

208. Kommissionen anser att invändningen att denna dom är motsägelsefull i förhållande till domar som meddelats i parallella mål inte kan tas upp till sakprövning, eftersom en prövning av denna kräver att det görs en jämförande analys av relevanta faktiska omständigheter. Tribunalen har i vart fall tillämpat en procentsats på 15 procent på andra företag som, liksom Duravit och Dornbracht, inte har hållits ansvariga för den övergripande kartellen.

60 — Dessa företag motsvarar de åtta bolagskoncerner som av kommissionen i punkt 797 i det angripna beslutet, på grund av deras deltagande i kartellen i alla eller i de flesta berörda medlemsstaterna och deras tillhörighet i åtminstone ett av samordningsorganen, kallades för kartellens hårda kärna.

61 — Dom Team Relocations m.fl./kommissionen (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkterna 118–126).

2. Bedömning

a) Rättspraxis

209. Jag hänvisar för det första till mitt förslag till avgörande i målet Telefónica och Telefónica de España/kommissionen (C-295/12 P, EU:C:2013:619), där jag i detalj analyserat frågan om tribunalens obegränsade behörighet. [62]

210. Vad gäller förevarande överklagande ska vad gäller omfattningen av domstolens kontroll i detta avseende påpekas att förstainstansrätten visserligen är ensam behörig att kontrollera på vilket sätt kommissionen i varje enskilt fall har bedömt hur allvarliga de rättsstridiga beteendena har varit, men det ankommer på domstolen att inom ramen för överklagandet att undersöka i vilken utsträckning förstainstansrätten rättsenligt har beaktat alla de faktorer som är väsentliga för bedömningen av hur allvarligt ett visst beteende har varit mot bakgrund av artikel 101 FEUF och artikel 23 i förordning nr 1/2003. [63]

211. Tribunalen är när den med stöd av sin fulla prövningsrätt fastställer böter, bunden av samma rättsliga villkor som gäller för kommissionen när den fastställer en påföljd, det vill säga av likabehandlingsprincipen avseende de företag som deltagit i ett avtal i strid med artikel 101 FEUF. [64]

212. Det ska erinras om att den princip enligt vilken det inte ankommer på domstolen att göra en skälighetsbedömning som ändrar den bedömning som tribunalen med stöd av sin fulla prövningsrätt har gjort [65] inte utgör hinder för domstolen att kontrollera att denna skyldighet har iakttagits.

213. Domstolen har redan satt ned bötesbelopp i sådana situationer där tribunalen utan något sakligt skäl behandlat ett företag strängare än andra företag som deltagit i samma kartell, [66] eftersom utövandet av den obegränsade behörigheten inte får medföra att det görs en åtskillnad mellan olika företag som deltagit i en och samma överträdelse. [67]

62 — Se bland annat även generaladvokaternas Fennellys (Compagnie maritime belge transports m.fl./kommissionen, C-395/96 P och C-396/96 P, EU:C:1998:518, punkt 184), Mischos (Weig/kommissionen, C-280/98 P, EU:C:2000:260, punkterna 43– 45), Kokotts (Technische Unie/kommissionen, C 113/04 P, EU:C:2005:752, punkt 132), Poiares Maduros (Groupe Danone/kommissionen, C-3/06 P, EU:C:2006:720, punkterna 41–59), Bots (E.ON Energie/kommissionen, C-89/11 P, EU:C:2012:375, punkt 115), förslag till avgörande och Mengozzis förslag till avgörande (kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2013:578, punkt 94).

63 — Domarna Baustahlgewebe/kommissionen (C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 128) och Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 244).

64 — Se, för ett liknande resonemang, domarna Sarrió/kommissionen (C-291/98 P, EU:C:2000:631, punkterna 96 och 97), kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl. (C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 105) och generaladvokaten Poiares Maduros förslag till avgörande i målet Groupe Danone/kommissionen (C-3/06 P, EU:C:2006:720, punkt 53).

65 — Se bland annat domen Finsider/kommissionen (C-320/92 P, EU:C:1994:414, punkt 46).

66 — Se, för ett liknande resonemang, dom Weig/kommissionen (C-280/98 P, EU:C:2000:627, punkterna 67 och 68). I dom Salzgitter Mannesmann/kommissionen (C-411/04 P, EU:C:2007:54, punkt 68), anges följande ”[i] ett mål om överklagande kan domstolen visserligen inte göra en skälighetsbedömning som ändrar den bedömning som förstainstansrätten med stöd av sin fulla prövningsrätt har gjort av det bötesbelopp som har ålagts företag på grund av att de åsidosatt gemenskapsrätten. När den med stöd av denna prövningsrätt fastställer de böter som skall åläggas företag som har deltagit i en överenskommelse eller ett samordnat förfarande som strider mot artikel 81.1 i fördraget, får den emellertid inte göra åtskillnad mellan dessa olika företag (dom av den 16 november 2000 i mål C-291/98 P [EU:C:2000:631], Sarrió mot kommissionen, punkterna 96–97, och av den 15 oktober 2002 i de förenade målen C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P och C-254/99 P [EU:C:2002:582], Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot kommissionen, REG 2002, s. I-8375, punkt 617).” Se även domarna Dalmine/kommissionen (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punkt 152 och följande punkter), och Evonik Degussa/kommissionen (C-266/06 P, EU:C:2008:295, punkterna 95 och 114).

67 — Dom Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 337 ”om förstainstansrätten har för avsikt att, med avseende på ett av dessa företag, särskilt avvika från den beräkningsmetod som har tillämpats av kommissionen, och som förstainstansrätten inte har ifrågasatt, är den skyldig att härvid ge en förklaring i den överklagade domen)”. I domen Guardian Industries och Guardian Europe/kommissionen (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 78), slog domstolen fast att ”… endast … eftersom det har konstaterats att det omtvistade beslutet är rättsstridigt, kan domstolen med utövande av sin obegränsade behörighet ersätta kommissionens bedömning med sin egen bedömning, och följaktligen undanröja, sätta ned eller höja böterna …. Denna behörighet ska utövas med beaktande av samtliga faktiska omständigheter …. Kommissionens ovan angivna argument kan således inte godtas.” I punkt 80 slog domstolen följaktligen fast att det bötesbelopp som ålagts Guardian enligt artikel 2 i det omtvistade beslutet skulle sättas ned med 30 procent och att bötesbeloppet därmed ska fastställas till 103 600 000 euro (det ursprungliga beloppet uppgick till 148 000 000 euro).

b) Tribunalen fastställde en skillnad i behandling men drog inte några slutsatser därav.

214. Genom att konstatera (punkt 187) att den överträdelse som begicks av de företag som ingick i den hårda kärnan bland annat till följd av den utvidgade geografiska omfattningen "borde" ha beivrats genom böter som fastställs på grundval av en högre koefficient för överträdelsens allvar och en högre tilläggskoefficient *tillät* tribunalen *att olika situationer* (nämligen den i vilken de företag som ingick i den hårda kärnan befinner sig i och den situation i vilken övriga företag befinner sig i) *felaktigt behandlades på samma sätt*.

215. Tribunalen gjorde emellertid inte någon justering av grundbeloppet för böterna varken uppåt eller nedåt och tillämpade samma koefficient för överträdelsens allvar och samma avskräckande faktor på 15 procent [68] på alla företag.

216. För att motivera denna slutsats slog tribunalen i punkt 169 i domen Roca Sanitario i samband med prövningen av de grunder som anförts till stöd för yrkandet om ogiltigförklaring fast att "[ä]ven om det skulle anses att kommissionen, när den tillämpade koefficienterna, borde ha gjort skillnad mellan de företag som deltog i en enda överträdelse avseende sex länder i unionen och tre produktgrupper och dem som deltagit i en enda överträdelse avseende ett enda land och två produktgrupper, kunde en sådan åtskillnad i behandling ändå inte ha varit till fördel för sökanden. Som anges i punkt 155 [i den domen] med avseende på tilläggskoefficienten beaktande kommissionen vid beräkningen av bötesbeloppet i enlighet med punkt 25 i 2006 års riktlinjer en tilläggskoefficient på 15 procent som inte är oproportionerlig mot allvaret av det konkurrensbegränsande beteende som sökanden hållits ansvarig för. Av samma skäl som anfördes i punkt 155 [i nämnda dom] beaktade kommissionen med rätta i enlighet med punkterna 21–23 i nämnda riktlinjer och utan att åsidosätta proportionalitetsprincipen en koefficient för överträdelsens allvar på 15 procent. Att de företag som det angripna beslutet var riktat till inte behandlades olika var således inte till nackdel för sökanden."

217. Tribunalen har således, efter att i punkt 168 i sin dom ha konstaterat att den överträdelse som Roca Sanitario hålls ansvarig för var mindre allvarlig, kringgått frågan huruvida det föreligger diskriminering genom att fastställa att en sådan inte under några omständigheter var till nackdel för Roca Sanitario och slå fast att en olikbehandling inte hade varit till företagets fördel, eftersom det bötesbelopp som ålagts företaget inte var oproportionerligt.

218. I punkt 185 i domen Roca Sanitario erinrade tribunalen som svar på de grunder som åberopats till stöd för yrkandet att bötesbeloppet skulle sättas ned om att den "i punkterna 168–170 [i den domen] konstaterat att kommissionen inte hade åsidosatt principen om likabehandling genom att tillämpa koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten på 15 procent på sökanden. Det ska vidare erinras om att kommissionen, såsom konstaterats ovan i punkt 155 i enlighet med punkterna 21–23 och punkt 25 i 2006 års riktlinjer, med fog kunde komma till slutsatsen att koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten på 15 procent inte var oproportionerliga mot överträdelsens allvar."

219. I punkt 187 tillade tribunalen "[a]tt de företag som deltagit i den enda överträdelsen omfattande sex medlemsstater och tre produktgrupper borde ha ålagts böter baserade på en högre koefficient för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienter än de 15 procent som tillämpades på sökanden motiverar... inte att tribunalen, vid utövandet av sin obegränsade behörighet, ålägger sökanden ett bötesbelopp som inte är tillräckligt avskräckande sett till allvaret av den överträdelsen som det bolaget deltagit i".

220. Det föreligger således en åtskillnad i behandling men likabehandlingsprincipen har inte åsidosatts, eftersom böterna var proportionerliga.

68 — Tribunalen har betecknat detta som "tilläggskoefficient".

221. Det ska i detta avseende erinras om att det i artikel 49.3 i stadgan föreskrivs att "straffets stränghet inte bör vara oproportionerlig i förhållande till lagöverträdelsen." Med tillämpning av denna bestämmelse är det ologiskt att konstatera att en överträdelse är mindre allvarlig och samtidigt ålägga böter av samma dignitet som för allvarligare överträdelser som konstaterats i parallella domar.

222. Det ska erinras om att tribunalen efter att ha fastställt att den överträdelse som Roca Sanitario klandrades för var mindre allvarlig inte satte ned det bötesbelopp som ålagts sökanden och fortsatte att tillämpa samma koefficient för överträdelsens allvar och avskräckande faktor på sökanden som på böterna för de företag som ingick i den hårda kärnan med avseende vilka tribunalen fann att kommissionen borde ha tillämpat högre koefficienter.

223. I detta sammanhang uppkommer frågan huruvida tribunalen kunde vägra att tillämpa lägre koefficienter på Roca Sanitario, genom vilka likabehandling kunnat återställas i förhållande till övriga deltagare, av det skälet att detta strider mot proportionalitetsprincipen enligt vilken det krävs att böterna uppnår en tillräckligt avskräckande nivå.

224. Jag anser att den inte kan det.

225. Om man nämligen följer tribunalens argumentation, enligt vilken de överträdelser som begåtts av Roca Sanitario, å ena sidan, och av övriga deltagare, å andra sidan, ska betraktas för sig vad avser svårighetsgraden, måste slutsatsen dras att böternas avskräckande verkan inte har något samband med överträdelsens allvar, trots att tribunalen i punkt 187 talar om ett avskräckande bötesbelopp *med hänsyn till* överträdelsens allvar.

226. Enbart det ena av de två bötesbeloppen kan vara riktigt. Om samma bötesbelopp åläggs för två överträdelser av olika svårighetsgrad är det antingen inte tillräckligt avskräckande för den ena överträdelsen eller oproportionerligt i förhållande till den andra. Eftersom beräkningen av bötesbeloppet inte ändrades för de deltagare som hölls ansvariga för den allvarligaste överträdelsen är ett bötesbelopp som åläggs det företag som har gjort sig skyldigt till en mindre allvarlig överträdelse som överensstämmer med det förstnämnda bötesbeloppet nödvändigtvis oproportionerligt.

227. Tribunalen kunde inte korrigera den geografiska omfattningen av den enda, komplexa och fortlöpande överträdelse i vilken sökanden deltog, till exempel från sex medlemsstater till enbart två medlemsstater (som den gjorde i målet Dornbracht/kommissionen, T-386/10, EU:T:2013:450), eller fastställa att den överträdelse som hade begåtts av företag som ingick i den hårda kärnan till följd av att dess utvidgade geografiska omfattning "borde" ha beivrats genom böter som ska fastställas på grundval av en högre koefficient för överträdelsens allvar och en högre tilläggskoefficient (punkt 187 i domen Roca Sanitario) och därmed erkänna att olika situationer felaktigt hade behandlats lika (såsom i förevarande fall), *och samtidigt dels slå fast att böterna för de företag som ingick i den hårda kärnan inte ska höjas, dels att de böter som ålagts, till exempel Roca Sanitario, inte kan sättas ned (eller nämnda nedsatta koefficienter), utan tillräcklig motivering i detta avseende.*

228. I domen Mamoli Robinetteria/kommissionen (T-376/10, EU:T:2013:442, punkt 174) slog tribunalen nämligen fast att "[e]n överträdelse som omfattar ett land i unionen och rör tre produktgrupper... inte [kan] anses lika allvarlig som en som omfattar sex länder i unionen och rör två av tre produktgrupper. Med hänsyn till effekten på konkurrensen inom unionen, måste den senare överträdelsen betraktas som allvarligare än den förstnämnda."

229. För övrigt anser jag att tribunalen inte har följt sin egen rättspraxis som är tillämplig på anpassning av bötesbeloppen i förhållande till hur allvarliga överträdelser som tillskrivits varje företag i en enda, komplex och fortlöpande överträdelse är. Enligt principen om att sanktioner ska vara individuella, och principerna om personligt ansvar och icke-diskriminering ska ett mindre ansvar nämligen avspeglas i bötesbeloppet.

230. För att proportionaliteten eller den avskräckande verkan ska ges en objektiv karaktär är det enligt tribunalen nödvändigt att beakta 2006 års riktlinjer. Det ska i detta avseende erinras om att dessa riktlinjer "utgör vägledande förhållningsregler... från vilka kommissionen, i ett enskilt fall, inte kan avvika utan att ange skäl som är förenliga med likabehandlingsprincipen."[69] De kan således inte tillämpas blint eller automatiskt, inte heller av tribunalen, om de leder till en skillnad i behandling.[70]

231. Tribunalen har dessutom redan fastställt åsidosättanden av principen om likabehandling och dragit de slutsatser som krävs därav i form av en nedsättning av bötesbeloppet. Detta var fallet i domarna Bolloré m.fl./kommissionen (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 och T-136/02, EU:T:2007:115, punkt 694 och följande punkter)[71] och domen Chalkor/kommissionen (T-21/05, EU:T:2010:205, punkterna 104–113). I denna dom gjorde förstainstansrätten en riktig bedömning när den fann att "företag... aldrig [kan] åläggas böter vars storlek beräknas med hänsyn till ett deltagande i en samverkan som det inte hållits ansvarigt för" (punkt 93).[72]

232. Av domstolens rättspraxis framgår även att det föreligger en positiv skyldighet (och inte en möjlighet som tribunalen tycks tro) att beakta en lägre grad av allvar i bötesbeloppet: "den omständigheten att ett företag inte har deltagit i samtliga led i en överträdelse eller att det har spelat en mindre roll vad avser de aspekter där det deltagit i överträdelsen [*ska] beaktas vid bedömningen av hur allvarlig* överträdelsen *var*, *och* i förekommande fall *när bötesbeloppet fastställs*" (min kursivering).[73]

c) Frågan om motivering

233. Det bör påpekas att tribunalen inte har förklarat varför en nedsättning, även en mindre sådan, av grundbeloppet för de böter som ålagts Roca Sanitario inte ledde till ett tillräckligt avskräckande belopp (och har för övrigt inte heller i tillräcklig grad motiverat varför procentsatsen på 15 procent var lämplig). Tribunalen har enbart fastställt att de koefficienter som tillämpades på Roca Sanitario var lämpliga. Detta är uppenbarligen ingen lämplig motivering. Dessutom behandlas enbart tilläggskoefficienten i domen Roca Sanitario och det talas inte ens om koefficienten för överträdelsens allvar.

69 — Dom KME Germany m.fl./kommissionen (C-389/10 P, EU:C:2011:816, punkt 127).

70 — Såsom jag redan anfört i mitt förslag till avgörande i målet Telefónica och Telefónica de España/kommissionen (C-295/12 P, EU:C:2013:619), kan tribunalen inte åberopa de bestämmelser som föreskrivs i kommissionens riktlinjer och tillämpa dessa automatiskt såsom antyds i punkt 185 i domen Roca Sanitario, framför allt om en sådan tillämpning inte garanterar att principen om likabehandling iakttas.

71 — Domstolen upphävde domen delvis men av andra skäl och enbart i den del som den avser Bolloré (dom Papierfabrik August Koehler m.fl./kommissionen, C-322/07 P, C-327/07 P och C-338/07 P, EU:C:2009:500).

72 — Se även dom Sigma Tecnologie/kommissionen (T-28/99, EU:T:2002:76, punkterna 79–82), där tribunalen delvis ogiltigförklarade beslutet av det skälet att Sigma inte var ansvarig för kartellen i dess helhet och i det fallet satte ned bötesbeloppet med 10 procent. I domen IMI m.fl./kommissionen (T-18/05, EU:T:2010:202, punkt 157) sattes böterna också ned med 10 procent för att återspegla det faktum att IMI inte deltog i en rad konkurrensbegränsande förfaranden. Se även dom Adriatica di Navigazione/kommissionen (T-61/99, EU:T:2003:335, punkterna 190 och 191).

73 — Dom kommissionen/Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, punkt 90). Se, för ett liknande resonemang, domarna Archer Daniels Midland/kommissionen (T-59/02, EU:T:2006:272, punkt 296), AC-Treuhand/kommissionen (T-99/04, EU:T:2008:256, punkt 131), IMI m.fl./kommissionen (T-18/05, EU:T:2010:202, punkt 164), och domen Chalkor/kommissionen (T-21/05, EU:T:2010:205, punkt 92).

d) Frågan huruvida varje skillnad i de berörda företagens situation påverkar bötesbeloppets storlek

234. Enligt rättspraxis krävs även att det relativa allvaret av de överträdelser som tillskrivs flera företag som deltagit i samma överträdelse beaktas vid fastställandet av bötesbeloppet.[74] Detta krav syftar till att säkerställa att principen om att sanktioner ska vara individuella iakttas.

235. Domstolen har visserligen påpekat att en sådan princip inte går så långt som att kräva att varje skillnad som finns beträffande företagets omsättning återspeglas.[75]

236. Enligt min mening måste denna begränsning som innebär att det medges att det inte är möjligt att säkerställa fullständig likabehandling mellan nämnda deltagare logiskt sett analogt omfatta skillnader avseende den geografiska omfattningen och således allvaret av de fastställda överträdelserna.

237. Detta gäller i än högre grad som dessa skillnader, såsom de som avser omsättningen, redan återspeglas i det försäljningsvärde som beaktas vid beräkningen av grundbeloppet för böterna.

238. Det ska således prövas om den omständigheten att den överträdelse som tillskrivs Roca Sanitario var mindre allvarlig inte beaktades vid fastställandet av koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten medförde en sådan skillnad som överskrider den nivå utöver vilken en diskriminering ska åtgärdas.

239. För det första anser jag att det i tribunalens dom, utöver frågan om den geografiska omfattningen, inte görs någon åtskillnad mellan allvaret i det beteende som dotterbolagen till Roca Sanitario uppvisade för vilket sistnämnda ansvarar och allvaret i det beteende som de företag som ingick i den hårda kärnan (som är ursprunget till den konkurrensbegränsande samverkan och som enligt Roca Sanitario vidtog åtgärder för att utvidga denna och för att säkerställa dess genomförande och verkställande på europeisk nivå[76]) uppvisade. Det räcker att konstatera att tribunalen i sin dom underlät att hänvisa till att Roca Sanitario inte ingick i kartellens hårda kärna och att en av dess dotterbolag enbart hade deltagit i kartellen med avseende på två produktgrupper och inte tre.

74 — Domarna Suiker Unie m.fl./kommissionen (40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 och 114/73, EU:C:1975:174, punkt 623), kommissionen/Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, punkt 150), och Hercules Chemicals/kommissionen (C-51/92 P, EU:C:1999:357, punkt 110).

75 — Dom Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 312).

76 — Se punkterna 97–102 och fotnot 71 i ansökan i första instans.

240. I domen Deutsche Telekom/kommissionen (C-280/08 P, EU:C:2010:603, punkt 274), anförde domstolen emellertid att "[b]land de faktorer som kan påverka bedömningen av hur allvarliga överträdelserna har varit återfinns det *ifrågavarande företagets beteende och roll vid genomförandet av det ifrågavarande förfarandet*, [77] den vinst företaget kunnat göra genom detta förfarande, dess storlek och värdet på de ifrågavarande varorna samt den risk som överträdelser av detta slag innebär för genomförandet av unionens mål" (min kursivering). [78]

241. Det framgår också klart av rättspraxis att det faktum att ett företag inte har deltagit i samtliga led i en konkurrensbegränsande samverkan eller att det har haft en underordnad roll vid sitt deltagande ska beaktas vid bedömningen av hur allvarlig överträdelsen är och i förekommande fall vid fastställandet av bötesbeloppet. [79]

242. När det rör sig om en enda överträdelse, i betydelsen fortlöpande och komplex överträdelse, som omfattar flera avtal och samordnade förfaranden på olika marknader där inte alla de som gjort sig skyldiga till överträdelsen är närvarande eller på vilka de endast känner till delar av den samlade planen, ska påföljderna fastställas individuellt med hänsyn till de berörda företagens agerande och beskaffenhet. [80]

243. Proportionalitetsprincipen innebär i det sammanhanget att böterna ska stå i proportion till de faktorer som ska beaktas vid bedömningen av såväl den objektiva svårighetsgraden av överträdelsen som sådan som vid bedömningen av överträdelsens svårighetsgrad i förhållande till det bötfällda företagets deltagande däri. [81]

244. Det ska vidare erinras om att tribunalen i punkt 186 i domen Roca Sanitario med rätta intagit en annan uppfattning än den som intagits i det angripna beslutet och anfört att den omständigheten att Roca Sanitarios dotterbolag deltagit i mindre omfattning, vilka begränsade sig till två av sex nationella delar av den övergripande kartell för vilken sanktionsåtgärder har vidtagits nödvändigtvis återspeglar ett beteende som är mindre allvarligt än det beteende som de företag som deltagit i ett större antal delar av kartellen uppvisat. [82]

77 — Dom Cimenteries CBR m.fl./kommissionen (T-25/95, T-26/95, T-30/95– T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95– T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 och T-104/95, EU:T:2000:77, punkt 4949 och där angiven rättspraxis). Se även dom voestalpine och voestalpine Wire Rod Austria/kommissionen (T-418/10, EU:T:2015:516, punkt 408 och följande punkter). I sistnämnda dom anförde tribunalen med avseende på de böter som voestalpine och voestalpine Austria Draht påfördes solidariskt att kommissionen inte hade visat att voestalpine Austria Draht direkt deltagit i Zürich-klubben, Europa-klubben eller Spanien-klubben, det vill säga i viktiga delar av kartellen. Tribunalen anförde däremot att voestalpine Austria Draht deltagande i Italien-klubben med rätta hade fastställts till följd av de konkurrensbegränsande förfaranden som handelsagenten för Italien hade gjort sig skyldig till, trots att det inte förelåg någon bevisning som gjorde det möjligt att fastställa att voestalpine Austria Draht hade kännedom om agentens rättsstridiga handlande. En handelsagent ska när den agerar inom ramen för sitt uppdrag som enbart omfattar Italien nämligen betraktas som en del av företaget. Tribunalen anser emellertid att ansvaret för de konkurrensbegränsande beteenden som agenten gjorde sig skyldig till utanför den italienska marknaden inte kunde tillskrivas voestalpine Austria Draht. Med beaktande av dessa omständigheter beslutade tribunalen att sätta ned de böter som de två företagen påfördes solidariskt från 22 miljoner euro till 7,5 miljoner euro.

78 — Se, analogt, domarna Musique Diffusion française m.fl./kommissionen (100/80–103/80, EU:C:1983:158, punkt 129) och Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 242). När en överträdelse har begåtts av flera företag ska det relativa allvaret av deltagandet undersökas för vart och ett av dem (domen Hercules Chemicals/kommissionen, C-51/92 P, EU:C:1999:357, punkt 110 och där angiven rättspraxis).

79 — Domarna kommissionen/Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, punkt 90) och Aalborg Portland m.fl./kommission (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 86).

80 — Se, analogt, dom Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen (C-76/06 P, EU:C:2007:326, punkt 44).

81 — Se, för ett liknande resonemang och med beaktande av den åtskillnad som därefter gjorts mellan överträdelsens objektiva svårighetsgrad, i den mening som avses i punkterna 22 och 23 i 2006 års riktlinjer, och överträdelsens svårighetsgrad i förhållande till det bötfällda företagets deltagande, mot bakgrund av till det företaget relaterade faktorer i den mening som avses i punkt 27 och följande punkter i samma riktlinjer, dom av den 27 september 2006, Jungbunzlauer/kommissionen, T-43/02, REG, EU:T:2006:270, punkterna 226–228 och där angiven rättspraxis.

82 — "Koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten på 15 procent har visserligen tillämpats av kommissionen, vilket framgår av skäl 1211 i det angripna beslutet vid beräkningen av de böter som ålagts de företag som deltagit i den enda överträdelsen avseende tre produktgrupper i sex medlemsstater *Sistnämnda utgör emellertid en allvarligare överträdelse på grund av dess geografiska omfattning än den i vilken sökanden deltagit*" (min kursivering).

245. I punkt 187 slog tribunalen emellertid fast att ”de företag som deltagit i den enda överträdelsen omfattande sex medlemsstater och tre produktgrupper borde ha ålagts böter baserade på högre koefficienter för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienter än de 15 procent som tillämpades på sökanden motiverar dock inte att tribunalen, vid utövandet av sin obegränsade behörighet, ålägger sökanden ett bötesbelopp som inte är tillräckligt avskräckande sett till allvaret av den överträdelsen som det bolaget deltagit i.”

246. Mot bakgrund av vad som anförts ovan framgår att principen om att sanktioner ska vara individuella inte har iakttagits och återigen att avsaknaden av samband mellan fastställandet av att överträdelsen är av mindre svårighetsgrad och bötesbeloppet inte har motiverats.

247. Kommissionen anser visserligen att den mindre allvarliga graden av de beteenden som företagen uppvisat återspeglas tillräckligt i urvalet av försäljningar på vilka koefficienten för överträdelsens allvar och den avskräckande faktorn har tillämpats. Denna uppfattning har emellertid inte godtagits av tribunalen varken i domen Roca Sanitario (se punkt186) eller i flera parallella domar avseende samma kartell. I dessa domar anges dessutom att den mindre allvarliga karaktären av de beteenden som fastställts borde ha föranlett kommissionen att tillämpa olika koefficienter för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienter.

248. I domen Zucchetti Rubinetteria/kommissionen (T-396/10, EU:T:2013:446, punkterna 114–119), slog tribunalen med rätta fast följande: ”rörande den oriktiga bedömning av de faktiska omständigheterna som sökanden åberopat, konstaterar tribunalen att kommissionen gjorde fel när den fann att koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten på 15 procent motiverades av att de företag som avsågs i det angripna beslutet hade deltagit i en enda överträdelse som omfattade tre produktgrupper och sex medlemsstater. Som kommissionen själv anförde i skäl 879 i det angripna beslutet, var sökanden inblandad i en överträdelse som rörde ”samordning av prishöjningar” i Italien, inte i de fem andra medlemsstater som nämns i punkt 1 ovan, och de otillåtna diskussionerna rörde kranar och sanitetsporslin, inte duschväggar. Sökanden har inte heller bestritt kommissionens bedömning att företaget deltagit i en överträdelse som rörde inte bara kranar utan även sanitetsporslin” (punkt 114).

249. Därmed “följer... av kommissionens konstaterande i skäl 879 i det angripna beslutet att den inte med giltig verkan kunde motivera att koefficienten för överträdelsens allvar samt tilläggskoefficienten på 15 procent tillämpades på sökanden för att bolaget deltagit i en enda överträdelse som omfattade tre produktgrupper och sex länder (punkt 115). Kommissionen gjorde följaktligen en oriktig bedömning av de faktiska omständigheterna i det avseendet“ (punkt 115).

250. ”Kommissionens argument för att storleken på sökandens böter återspeglar bolagets deltagande i endast den italienska delen av överträdelsen, för att det försäljningsvärde som beaktades för respektive företag återspeglar dess individuella, faktiska och konkreta delaktighet i överträdelsen och för att koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten på 15 procent är blygsamma, sett till överträdelsens allvar, saknar alla verkan. Inget av de argumenten förtar slutsatsen att kommissionen inte med giltig verkan kunde stödja sig på det skäl som redovisats i punkten ovan för att tillämpa koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten på 15 procent” (punkt 116).

251. ”Även kommissionens argument att den iakttog de olika steg i beräkningen av böterna som föreskrivs i 2006 års riktlinjer, använde de omsättningstal som företagen hade angett och har ett utrymme för skönsmässig bedömning vid fastställandet av bötesbeloppen samt att allvaret av den överträdelse som sökanden deltog i återspeglas i det försäljningsvärde som beaktades saknar verkan. De argumenten saknar betydelse för slutsatsen att kommissionen inte kunde grunda sig på det skäl som redovisats i punkt 115 ovan” (punkt 117).

252. ”Tribunalen kan inte heller godta kommissionens argument, framfört som svar på tribunalens frågor vid förhandlingen, att skillnaden i geografisk räckvidd – att vissa företag deltagit i den enda överträdelsen i dess helhet och andra bara i Italien – inte motiverar skillnader i koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten. En överträdelse som omfattar ett land i unionen och rör två produktgrupper kan inte anses lika allvarlig som en som omfattar sex länder i unionen och rör tre produktgrupper. Med hänsyn till effekten på konkurrensen inom unionen, måste den senare överträdelsen betraktas som allvarligare än den förstnämnda” (punkt 118).

253. I punkt 119 drog tribunalen slutsatsen ”att kommissionen gjort sig skyldig till oriktig bedömning i två fall, när den grundade tillämpningen av koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten på 15 procent på den omständigheten att sökanden hade deltagit i en samlad överträdelse som omfattade sex länder inom unionen och tre produktgrupper. Sökanden har således fog för sitt argument på den punkten.”

254. Tribunalen drog samma slutsats i domen i det parallella målet Dornbracht/kommissionen (T-386/10, EU:T:2013:450, punkterna 163–168). I domarna i fyra andra parallella mål: Duravit (punkt 366 och följande punkter), Villeroy & Boch Austria (punkterna 384 och 385), Hansa Metallwerke m.fl./kommissionen (T-375/10, EU:T:2013:475, punkt 180 och följande punkter) och Mamoli Robinetteria/kommissionen (T-376/10, EU:T:2013:442, punkt 170 och följande punkter),[83] underkände tribunalen i princip inte invändningen att de berörda koefficienterna borde ha individualiserats.

255. Jag vill tillägga att kommissionen för att säkerställa en icke-diskriminerande behandling i ett stort antal ärenden har intagit ståndpunkten att olika koefficienter för överträdelsens allvar och avskräckande faktorer ska tillämpas och att grundbeloppet för böterna således ska anpassas i förhållande till den relativa svårighetsgranden av den överträdelse som tillskrivs varje företag som deltagit i en enda fortlöpande kartell.[84]

256. Tribunalen gjorde enligt min mening rätt när den förklarade att Roca Sanitarios invändning avseende det förhållandet att en förmildrande omständighet inte har ansetts föreligga, eftersom koefficienten för överträdelsens allvar och tilläggskoefficienten inte har satts ned på grund av den mindre svårighetsgraden av den överträdelse som tillskrevs företaget, inte kan upptas till prövning, eftersom den åberopats för sent.

257. Trots att denna invändning framfördes i en fotnot i ansökan – och inte, tvärtemot vad tribunalen hävdat, under förhandlingen – var den enligt min mening inte tillräcklig klar och tydlig, såsom krävs i domstolens rättspraxis.[85] Såsom kommissionen framhöll är den allmänna hänvisningen i punkt 29 i 2006 års riktlinjer i fotnoten i ansökan inte tillräckligt klar för att utgöra grund för en sådan invändning.

258. I den mån som Roca Sanitario har invänt att bötesbeloppet är oproportionerligt oberoende av om det föreligger någon skillnad i behandling, räcker det att konstatera att Roca Sanitario inte har visat att så är fallet här.

83 — Punkt 176: ”Argumentet att de grundläggande mekanismerna för kartellen består av samordning av den årliga prispolitiken var desamma för alla företag saknar verkan. Den omständigheten att samtliga företag deltagit i en samordning av prishöjningar påverkar nämligen inte konstaterandet att kommissionen inte kunde tillämpa en tilläggskoefficient på 15 procent på alla företag till vilka det angripna beslutet riktade sig av det skälet att de hade deltagit i en samlad överträdelse, trots att vissa av företagen inte hade deltagit i nämnda samlade överträdelse *som omfattade sex länder och tre produktgrupper*” (min kursivering).

84 — Se ärende COMP/F/38.344 – stål för spännarmering, punkt 953, och de beslut som anges i fotnot 86 i förevarande förslag till avgörande.

85 — Se, för ett liknande resonemang, dom Belgien/kommissionen (C-197/99 P, EU:C:2003:444, punkt 81).

e) Slutsats i denna del

259. Av det skälet anser jag att tribunalen i den mån den utan lämplig motivering dels slog fast att det beteende som Roca Sanitarios dotterbolag uppvisat var mindre allvarligt, dels beslutade att inte höja böterna för de företag som ingick i den hårda kärnan, med stöd av sin obegränsade behörighet borde ha satt ned de koefficienter för överträdelsens allvar och/eller tilläggskoefficienter som tillämpats på Roca Sanitario för att säkerställa iakttagandet av principen om likabehandling och principen om att sanktioner ska vara individuella. [86]

260. Det stämmer uppenbarligen inte att ”en annan behandling [av de två grupperna av företag] inte kunde ha gynnat sökanden” (punkt 169 i domen Roca Sanitario).

261. Av det ovan anförda följer att Roca Sanitarios överklagandet ska bifallas såvitt avser den första delen av den andra grunden och att domen Roca Sanitario i detta avseende ska upphävas delvis.

f) Följderna av att domstolen upphäver domen Roca Sanitario

262. Jag anser att målet ska återförvisas till tribunalen, så att denna fattar beslut om bötesbeloppet och drar slutsatser framför allt av ovannämnda överväganden avseende den första delen av Roca Sanitarios andra grund för överklagandet.

IV – Förslag till avgörande

263. Av dessa skäl, och utan att det påverkar prövningen av de övriga grunderna för överklagandena, föreslår jag att domstolen meddelar följande dom:

264. I målet kommissionen/Keramag Keramische Werke m.fl. (C-613/13 P):

1) Punkt 1 i domslutet i domen Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, EU:T:2013:457) ska upphävas, i den del artikel 1 i kommissionens beslut K(2010) 4185 slutlig av den 23 juni 2010 om ett förfarande enligt artikel 101 [FEUF] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39092 – badrumsutrustning), ogiltigförklarades, avseende de händelser som inträffade vid Association française des industries de céramique sanitaires (AFICS) möte och Allia SAS, Produits Céramique de Touraine SA:s och Sanitecs ansvar för nämnda händelser.

2) Punkt 2 i domslutet i den överklagade domen ska upphävas i sin helhet.

3) Talan om ogiltigförklaring ska ogillas i den del den avser händelserna i AFICS och de böter som ålagts Allia SAS, Produits Céramique de Touraine SA och Sanitec ska återinföras.

86 — Kommissionen erkände under förhandlingen vid tribunalen inom ramen för den talan som väcktes av Roca France och Laufen Austria att svårighetsgraden av den överträdelse som begåtts av Laufen Austria och Roca France var mindre än den överträdelse som begåtts av de företag som ingick i den hårda kärnan i den övergripande kartell för vilken sanktionsåtgärder har vidtagits och att den borde kunna tillämpa en lägre procentsats (på 14 procent) på dem för att iaktta principen om likabehandling och beakta att den överträdelse som de begått är mindre allvarlig (se protokollet från de förhandlingar som ägde rum den 6 mars 2013 i målen Laufen Austria/kommissionen, T-411/10, EU:T:2013:443, och Roca). Kommissionen intog samma ståndpunkt inom ramen för den talan som väcktes av Zucchetti mot det angripna beslutet. Domen Zucchetti Rubinetteria/kommissionen (T-396/10, EU:T:2013:446), se punkt 42 i förhandlingsrapporten, som bifogats Roca Sanitarios överklagande som bilaga 11. Se även domen Team Relocations m.fl./kommissionen (T-204/08 och T-212/08, EU:T:2011:286, punkt 91) där det hänvisas till besluten ”Candle waxes” C (2008) 5476, av den 1 oktober 2008 om ett förfarande enligt artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39.181 – ljusmassa) och ”Heat stabilisers”, C (2009) 8682, av den 11 november 2009 om ett förfarande enligt artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/38.589 – värmestabilisatorer), i vilka kommissionen tillämpade två olika procentsatser på olika kategorier av deltagare i de berörda kartellerna i förhållande till det relativa allvaret av deras deltagande i överträdelsen.

4) Keramags m.fl. anslutningsöverklagande ska avvisas och/eller ogillas såvitt avser den andra grunden.

265. I målet Duravit m.fl./kommissionen (C-609/13 P): Överklagandet ska avvisas och/eller ogillas såvitt avser den sjunde och tolfte invändningen om missuppfattning.

266. I målet Villeroy & Boch AG/kommissionen (C-625/13 P): Överklagandet ska avvisas och/eller ogillas såvitt avser den första grunden och ogillas såvitt avser den andra grundens andra del.

267. I målet Villeroy & Boch SAS/kommissionen (C-644/13 P): Överklagandet ska ogillas såvitt avser den första grunden och såvitt avser den andra invändningen om att tribunalen inte följt sina konstateranden i domarna Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T 381/10, EU:T:2013:457), Duravit m.fl./kommissionen (T-364/10, EU:T:2013:477) och Wabco Europe m.fl./kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449).

268. I målet Roca Sanitario/kommissionen (C-636/13 P): Roca Sanitarios överklagandet ska bifallas såvitt avser den första delen av den andra grunden. Domen Roca Sanitario/kommissionen (T-408/10, EU:T:2013:440) ska upphävas delvis och målet ska återförvisas till tribunalen, så att denna fattar beslut om bötesbeloppet och drar slutsatser framför allt av ovannämnda överväganden avseende den första delen av Roca Sanitarios andra grund för överklagandet.

269. Beslut om rättegångskostnader kommer att meddelas senare.